

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy hóra 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 18 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy hóra 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és osanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 387.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Szombat, szeptember 30.

Marta.

Arad, szeptember 30

Holnap lesz Arad egyik legvirágzóbb iparvállalatának, a Martá-nak ez évi közgyűlése. E vállalat fellendülését és megerősödését annyira fontosnak tartjuk a város érdekében, hogy nem mehetünk el szó nélkül a hetedik esztendő tanulságos eredményei mellett.

A gyárat a Societé Anonyme Westinghouse havre-i cég alapította 1908-ban. A részvények többsége később a Magyar Ruggyantaáru-gyár tulajdonába ment át. Az alapítás nagy munkájában részt vett Arad város is. Varjassy Lajos polgármester felismerte azokat az értékeket, melyeket e vállalat hoz magával s nagyobb szabású részvényjegyzéssel kötötte azt a város életéhez. Sok gáncs és rosszakarátu kritika érte ezért az előrelátó, okos kezdeményezésért őt, munkatársait, sőt magát a vállalatot is. Pedig csak a magyar vállalkozások közös gyermekbetegségén, a kezdet nehézségein kellett keresztül esnie, hogy fellendülésének erőteljes megjelenésével elnémitson minden kritikát s nemes igazságot szolgáltatson azoknak, akiket valaha miatta sziszegő szókkal megdobáltak.

Jól tudta azt a polgármester, hogy veszteségek ellenére is, pártjára kell állani ennek az ipartelepnek, amely fejlődésében szenzációs lehetőségek méreteit hordja. S hogy nem csalódott okos számításában, bebizonyosodott akkor, midőn a világhírű manheimi Benz cég vette gondozása alá a nagyjelentőségű vállalatot.

Itt kezdődik a Marta fénykora. A Benz érdekeltségek bizalmi embere, a bécsi és budapesti Benz-gyárak vezérigazgatója Káldi Jenő kiváló tudásának erejével és jóakarátának melegével árasztotta el az aradi ipartelep; úgy, hogy ma megizmosodva, nagygyá nőve egyik fontos tényezője hadseregünk teljesítőképességének. Ma több, mint 800 alkalmazottat foglalkoztat s csak munkabérekben több, mint egy millió koronával vett részt Arad kereskedelmi forgalmában. Ismertté tette Aradot külföldi ipari körökben, sőt nagy idegenforgalom gócpontjává varázsolta, de ezenfelül egy nagy ipari fejlődés perspektíváját vetíti e városra keresztül.

Kelet s nyugat határmesgyéjén — egy boldog béke után — nyitva áll előttünk az Oriens. A Martára, a felvirradó új kor reggelén nagy szerep várakozik. S ma minden biztató jel arra mutat, hogy e nagy feladatának

fényesen meg is fog felelni. Hadi-gyártmányai, repülőgépei, automobilmái máris világmárkák. Berendezése már ma mintaszerű, adminisztrációja példás, a tisztviselők és munkások igényeit a legteljesebb szociális és higiénikus követelmények tekintetbe vételével elégíti ki. S ha mindehez hozzávesszük a Benz gyár tökéletes mű-

szaki vezetését s a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank gondoskodó érdekeltségét: nemcsak a részvényesek ringathatják magukat egy nagyszerű fejlődés reményében, hanem egész Arad várost büszkeség töltheti el, hogy falai között gondozhat egy vezető szerepre hivatott nagystilű ipartelep.

Nagyszobennél megvertük az oláhokat.

Budapest, szeptember 29. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Keleti harcér:

Nagyszobennél a románokat megvertük. A várostól délre és délkeletre fekvő magaslatok heves küzdelem után a szövetséges csapatok birtokába jutottak. A harc még nincs befejezve. A Kárpátokban a harc tovább tart. A helyzet változatlan. Terstyánszky vezérezredes hadseregénél tegnapelőtt összesen 41 orosz tiszt több mint 3000 főből álló legénység fogságba esett, 33 gépfegyvert és 2 ágyút zsákmányoltunk!

Olasz harcér:

A Karst fensíkon állásaink és a mögöttük fekvő területek ellen erős olasz tüzérségi és aknavető tűz. A Fleims völgyi arcvonalon az ellenség tegnap délután a sűrű köd védelme alatt megtámadta Gardinált és Cimabusa Alta-t. Visszavertük. A Cimone hegyesücs állandóan könnyű és nehéz tüzérségi tűz alatt áll. A mentési munkálatok ennek dacára sikerrel jártak. Derék csapatainknak nagy nehézségek után sikerült még hét teljesen kimerült olaszt kiásni és megmenteni.

Délkeleti harcér:

A helyzet változatlan. — Hófer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese.

Megbénult az oláh ellentállás.

Berlin, szeptember 29. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati harcér:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonala:

Az ellenség szeptember 27-ki támadásainak véres visszaverése után tegnap a Somme csata hevessége lényegesen osökkent. Ancre Courcelette között a nyugati szárnyon kis árokrészek feladása után közelharoban visszavertünk egy erős angol támadást, amely Courcelettől északnyugatra és északra tűzünkben omlott össze. Haucourt-l'Abbayenél az ellenség gyenge támadása szintén balul ütött ki.

Keleti harcér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadsereg arcvonala:

A Goduzischkitől északkeletre lefolyt sikertelen gyenge orosz előretörésektől és helyenként felélénkült tüzérségi tevékenységtől eltekintve, nincs esemény. Szeptember 27-én Korytnicánál elfogott oroszok száma 41 tisztre, több mint 3000 fényi legénységre, a zsákmány két ágyura és 33 géppuskára emelkedett.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg arcvonala:

A Kárpátokban a harcok tovább tartanak. Nincs különös esemény.

Erdélyi harcér:

A nagyszobeni szakaszon az ellenség ellenállása megbénult. A román erőket a hegység irányában visszavetettük.

Balkán harcér:

A helyzet változatlan. Ludendorf, első főszállás-mester. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Oroszország külön utja — a békéhez.

— Távirati tudósítás. —

Zürich. A Tagesanzeigernek jelentik megbízható francia forrásból: A Franciaországban lévő orosz csapatok között nagy a kedvetlenség. Az orosz legénység körében naponta lázongások fordulnak elő és igen gyakran megtagadják a katonák az engedelmséget is.

Basel. A Baseler Nachrichtenek jelentik Pétervárról: A Russkoje Slovo haditudósítója az orosz főhadiszállásról jelenti, hogy az utóbbi időben az ellenséges repülők felderítő tevékenysége oly feltűnően megnövekedett, amint az csakis nagyobb offenzíva kezdetén tapasztalható.

Hága. Diplomáciai körökben nagy feltűnést keltett, hogy Oroszország nem csatlakozott Angliának és Franciaországnak ama kijelentéséhez, hogy a semleges államoknak minden békeközvetítést barátságtalan lépésnek tekintik.

Bern. A Le Journal írja: Picardiai offenzívák megindulása óta két optimizmus kelt szárnyra Franciaországban. Az egyik feltétlen jogosult és azt hirdeti, hogy a négyesszövetség térdre fogja kényszeríteni Németországot és konok szövetségeseit. A másiknak azonban már kevesebb az alapja. Arról beszélnek ugyanis az emberek, hogy Németország még a tél beállta előtt leteszi a fegyvert és legkésőbb tavasszal helyreáll a béke. Ez a reménykedés több, mint alaptalan. A tél már az ajtónkat döngeti és nemsokára megfulladnak keleten az összes műveletek, mert téli offenzíva jóformán elképzelhetetlen. A tél minden harcterületen stagnálásra kényszeríti a harcos

feleket s ez a szünet újabb szervezkedés ideje lesz. A tavaszi és a nyári operációkhoz szükséges erőt ekkor gyűjtik össze és a tél folyamán huzódik át a háború nyárra. Bennünket és angol szövetségeseinket talán kevésbé fog érinteni a tél, de az oroszokat és az olaszokat feltétlenül téltlenségre kényszeríti. Nyugaton, esetleg a Balkánon lehetséges lesz a nagyobb harc tevékenység.

A harcok azonban a jövő tavasszal eddigi mértékét felülmúló hevességgel fognak kiújulni s talán a jövő tél előtt lehetséges lesz az anynyira áhitott befejezés is.

A közönség érdeklődve beszél arról: *mi-lyen lesz a helyzet a békétárgyalások alatt?* Erre csak egy válaszunk lehet: *a tárgyalás alatt csak az egyik fél, a győztes lesz fegyverben.* Addig, amíg ellenségeinknek egyetlen olyan katonája lesz, akitől nem szedtük el a puskáját, ezt a szót, hogy békétárgyalás, nem szabad kiejteni. A multból tanulhattunk. A német békedelegátusok kihuzhatják a tárgyalást és a német hadsereg a fegyverszünet idejét átszervezésre használhatja fel, melynek aktivitását csak a mi szünet nélkül való aktivitásunk bénítja meg. Ragaszkodni kell és ragaszkodni is fogunk bizonyos területek megszállásához. Enélkül nem is tárgyalunk. A győzelemnek tökéletesnek kell lennie, mert enélkül a béke lesz tökéletlen. Most élet-halál harc folyik és nem háború, mely átmeneti problémákat oldhat meg. Ezt a felfogást vallják az angol és orosz politikai körök is és a felfogás nélkül nem lehet többet beszélni Európa békéjéről.

December 7-ig napolták el a Házat.

(Tisza István gróf a közéletmezeiről.)

— Távirati tudósítás. —

A képviselőházat délután negyed öt órakor nyitotta meg Beöthy Pál elnök.

Ghillányi Imre földművelésügyi miniszter szólalt fel először és hosszasan válaszolt a vitában elhangzottakra.

Az egyenletes és igazságos élelmiszer elosztás, mely kérdés ügyében felszólalok — mondotta — és amelyet leginkább fessegettek, a háboruban szinte keresztülvihetetlen. Más életmódot folytatnak a falusiak és mást a városiak. A falusi ember főleg kenyérral és tésztaemével él és a városiak pedig zöldségfélék, zsir és hús fogyasztanak nagyobb mértékben. Az egyes cikkekben a fogyasztás a háború alatt aránytalanul emelkedett. Például a cukorfogyasztás. Ez arra vezethető vissza, hogy a zsír és hushínyt igyekeztek ilyen módon kipótolni. A készleteknek centralizálása Németországban csődöt mondott és felhagytak vele. Az árpa árát magasan, a termelők érdekeinek kedvezően állapították meg. Viszont a rekvirálásnál a fogyasztók érdekeit tartották szem előtt. Károlyi Mihály gróf a többtermelést sürgeti. Kijelenti, hogy ő a legnagyobb híve a többtermelésnek, de a háborús helyzet óriási akadályokat gördít ennek kivitele elé és mégis a gazdaközönség áldozatkészségével elérhették azt, hogy a jelen esztendőben jóval nagyobb földterületeket vetettek be, mint a béke esztendeiben. Ennek ellenére az idén oly könnyű aratás volt, mint amilyen még soha. Végül kéri a jelentés tudomásul vételét.

Sándor János belügyminiszter elismeréssel

emlékezik meg Apponyi Albert grófnak, az anya és csecsemő védelem tárgyában elmondott beszédéről. Elismeri is a kérdés nagy fontosságát és kijelenti, hogy kötelességének tartotta mindenkor a kérdéssel behatóan foglalkozni. Újabb az Alföldön ölt a gyermekhalandóság nagyobb arányokat. Ennek oka egyrészt a néprétegek tudatlansága és másrészt a kedvezőtlen életviszonyok. A háború folyamán a csecsemőhalálozások arányszáma hónapról-hónapra rosszabbodott és ez nem kerülhet ki a figyelmét. Kiemeli, hogy a gyermekvédelmi intézmények hivatásuk magaslatán állanak. Az anyakérdést eddig teljesen nem lehetett megoldani. Polónyinak a galiciai menekültek elszállásolásáról szóló beszédére kijelenti, hogy Magyarországnak erkölcsi kötelessége, hogy ezekről az újabb menekültekről gondoskodik. Ausztria ezt azzal viszonzza, hogy adományaival támogatja a székely menekülteket. Beszéde végén kiemeli, hogy a hatóságok mily sikeres munkát végeztek és minden tekintetben kiérdemlik legteljesebb elismerésünket, de a közönség támogatására is szorulnak. A közönség a rendeletek betartásával elősegítheti a hatóságok munkáját. Ne törekedjenek a rendeletek kijátszására, hanem mindenki alkalmazkodjék azokhoz. Felszólítja a jobb módúakat, hogy a rendeletek betartásával szolgáljanak jó példát. Legyünk méltányosak a fronton küzdőkkel szemben s míg azok győznek a harcterületen, addig mi győzzünk az önmegtartóztatással idehaza.

Ezután Tisza István gróf miniszterelnök szólalt fel. Röviden kíván csak a vitában elhangzottakra felelni, noha voltak olyan dolgok is a felszólalásokban, melyek nem a napirenddel összefüggésben vetődtek fel. A választójog kérdésében kíván először is röviden válaszolni.

A kormány álláspontját ebben a kérdésben már több ízben ismertette. A kérdést nem lehet incidentálisan tárgyalni. Nemzeti életünknek legfontosabb és legkomplikáltabb kérdése a választó jog, amelyet különösen a magyar államiság mineműsége tesz komplikálttá. A többségnek a választójog reformjának keresztülvitele ellen komoly aggodalmi merültek fel és mégis nemrég a választójogot szélesebb alapokra fektették. Nem maradiságból ellenzi, hogy a választójog kulturális alapon kiterjesztessék, azonban a kérdés elbírálásánál érzelmi motívumokkal nem szabad operálni, mert komoly és hazafias aggodalmi vannak. Huszár Károly javaslatát ezért nem fogadhatja el. Ugyanezen okokból Károlyi Mihály gróf és Pallavicini örgróf javaslatát sem. A választójogot a legutóbb kiterjesztették s ez által hatvan-hetven százalékkal emelkedett a választók száma. A radikalizmustól óvakodva nem hajlandó a sütébe ugrani és az új választójog kipróbálása előtt egy újabb kiterjesztésbe bele menni.

Ezután az iparekek ármaximálásáról szól. Az egységes keresztülvitele ennek teljesen lehetetlen. Esetenkint ugyan a gazdasági viszonyok figyelembe vételével megállapíthatók a maximált árak, az iparnak legnagyobb része azonban ilyen rendelkezéseket nem viselhetne el. A hadseregre vonatkozó indítványokkal és kérdésekkel foglalkozni kell, de a döntésre csupán a háború után juthatnak.

Rátér Károlyi Mihály gróf és Pallavicini ama vádjaira, melyek azt hangoztatják, hogy a kormány az ármaximálással szándékosan készt volna meg, várva a gabonaárak emelkedésére. A vádakat visszautasítja, mert azok teljesen alaptalanok. Ép úgy az is, hogy a maximált árakat a kormány sem tartotta be. Teljesen tévesen interpellálták a kormányt a rekvirálás kérdésében. Csupán a termelők érdekében adtak prémiumot azoknak, akik készleteiket a rekvirálást megelőzően önként kiszolgáltatták. Erélyesen visszautasítja azt a vádat is, mintha júniusban hamis termés jelentést készítettett volna a kormány. A termés jelentések készítésénél a termés kilátásokat veszi alapul. Későbbben a termés megrosszabbodott, amint az meg is történt és ezáltal áll elő a különbözet. Pallavicini indítványa a sertés és a marhaállomány rekvirálásáról keresztül vihetetlen. A kukorica termésünk az idén rossznak ígérkezik, a hizlálást amúgy is a minimumra kell csökkenteni. Végül kéri a felszólalókat, hogy jobban informálva támadják ezentúl a kormányt. Szemére hányják a kormánynak, hogy erélytelenül jár el és az ármaximálást a közönség nem tartja be. Eladók és vevők összefognak és összefognak, hogy kijátszák a rendeleteket és hogy titokban köthessenek üzleteket. Kijelenti, amit már a tegnapi zárt ülésen is kijelentett, hogy sem Magyarországon, sem Ausztriában nem lesz éhínség. Gazdasági erőnk nem fog összeroppanni, de szükséges, hogy a közönség igényeit minél kisebbre szorítsa, gabonáját, lisztjét el ne titkolja, mert annál kevesebbet kell elvonni a közfogyasztásból. A közéletmezei bizottságot három miniszteriumnak, a kereskedelmi miniszteriumnak, a földművelésügyi miniszteriumnak és a belügyminiszteriumnak szakfőriaiból fogják összeállítani és ennek a bizottságnak olyan férfit állítanak majd az élére, aki tekintélyével, hozzáértésével számot tarthat a közbizalomra. Kér mindenkit, hogy a bizottságot támogassa nagy munkájában. Huszár Károly javaslatát mellőzni kéri és kéri végül, hogy jelentését vegyék tudomásul.

A többség ezután a jelentést elfogadta. A képviselőház ezután a felett szavazott, hogy Károlyi Mihály ismert felirati indítványát

megindokolja-e, vagy nem. A többség a megindokolás ellen szavazott.

A Ház ezután az elnök indítványára december hetedikéig elnapolta ülésait.

Elnök: Rövid visszaillesztést vet az eddigi

tárgyalásokra és kijelenti, hogy minden eddigi ellentét felejtésével tudja, hogy mindnyájan egyetértenek a főcélban, hogy a reánk kényszerített önvédelmi harcban győznünk kell és győzni fogunk.

Churchill találománya

az új angol hadigép.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Szeptember tizenötödikén jelentette először Sir Dugles Haig, hogy egy új típusú, nehéz páncélos hadifegyvere van, amely fényesen megállta a helyét. Azóta az angol lapok hasábjain át irnak a haditechnika eme újabb osodájáról és mint kitűnik, annak a feltalálójára senki más, mint a volt tengerészeti miniszter Winston Churchill. Rupprecht bajor trónörökös a nála megjelent újságíróknak beszélt arról a csodaszörnyről, de nem tudott róla olyan részletes leírást adni, mint az angol lapok, amelyeknek tudósítói valóságos extázisba jutottak, amikor ezeket a titokzatos „Tank”-okat meglátták.

— Ma már meg van engedve, hogy nyíltabban írjunk — mondja a Times tudósítója — a híressé vált Tankokról, mert a németek már megismerkedtek velük és így nem árulunk el semmiféle katonai titkot. A sommai offenzíva megindulása előtt két nappal láttam egy nagyobb számban ilyen osodát és ép olyan hihetetlen benyomást tett rám, mint egy Werne regény olvasása. Mesziről olyanok voltak, mint a legelő tehének, közelről, mint óriási alakatlan szörnyetegek, amelyek semmihez sem hasonlítanak és mozgás közben olyanok, mint az özönvíz előtti szörnyetegek. A színi a száraz őszi fű és ezáltal teljesen elvész a terepen, úgy, hogy valóságos fantasztikus élőlénynek képzelhetné valaki, olyan valaminek, amely a tűzes szalamander és a tűzes okádó sárkány közt van. A mozdulatai végtelenül groteszkek és valósággal hahotát kelthek. Azt hittem először, hogy valami tréfa, de mikor a belsejét megláttam, meggyőződtem róla, hogy a legkomolyabb hadiszerkezet. Mikor az esti szürkületkor gyülekeznek és egy vonalba sorakoznak és megindulnak az ellenséges vonal felé, olyan, mintha a Mammutok kelték volna életre.

— Ma már mi is, a németek is, tudjuk, hogy igen komoly hadiszerkezet. A német foglyok úgy nyilatkoznak, hogy a Tankok alkalmazása megsértyenítése a civilizált hadviselésnek. Tényleg nem képzelhető szörnyesebb színjáték, mint ezeknek az iramba testeknek a látványa, amikor a nehéz tűzesség tobzódása után füstöm, poron és gránátszilánkokon keresztül előretörnek. A meglepett ellenség hiába ad le gyors tüzet rájuk, mert még a tűzesség golyói is lepattannak áthatolhatatlan páncélbőrükről. Ezek a páncélóriások feltartóztatathatatlannul törnek előre a német lövészárkokra, amelyekre mint a hid, úgy fekdaznek reá és elsöprik a lövészárkok népét, gépfegyverük tűzéval. Ha a gyalogságunk utólrta őket, akkor a szörnyeteg tovább mozgott, hogy más helyen folytassa halált osztó munkáját. Különösen erősen kiépített állásoknál volt megbecsülhetetlen ezeknek a hadigépeknek az értéke, mert oly közelségre tudnak férközni, amelyre a védtelen gyalogság sohsema lesz képes.

— Erdőben ezek a mozgóvárak az alacsony fát egyszerűen letiportják és játszi könnyűséggel hatolnak át az akadályon, míg az ellenség gépfegyver golyóit egyszerűen lerázzák magukról.

— Az megtörtént, hogy egyik másik ilyen páncélos kocsit megrongálódott, de ez elkerülhetetlen. A repülők, akik minden mozdulatát megfigyelik ezeknek a monstregépeknek, elbeszélnek, hogy milyen módon végzik ezek, távol a gyalogságtól, véres munkájukat és egyik már régen az állás elfoglalása előtt magányosan és egyedül sétált Flers főutcaján, a másik pedig nagy plakát volt olvasható ezzel a szöveggel:

„Rendkívüli kiadás, nagy német vereség.”

— Egy harmadik beszélt egy cukorgyárba, melyben még az ellenség bent volt és végül, hogy milyen óriási szolgálatot teljesítettek egy erdőben, ahol, egy sebesült német őrmester elbeszélése szerint, ezek a Mastodonok egyszerűen ledöntötték a fákat és rágörgették az ellenségre. Ezek a hadigépek egyetlen egy óra alatt értékesebb katonai munkát végeztek, mint az összes Zeppelinek a háboru óta. (?) Mindezek ellenére azonban lehet, hogy eljártak az erejük, mert erejüknek egyik legfontosabb tényezője, a meglepetés, elmarad és Németország is hasonló gépeket fog szerkesztani. A háboru végére azt fogjuk látni, hogy szárazföldi Drednauthok és monitorok küzdenek egymással szárazföldi flottakötőlékekben. Ezáltal ez az ördögmásina még a mi tulajdonunk és semmi olyast nem alkalmazunk a használatánál, ami ne lenne a civilizált hadviselés határain belül és ne felelne meg a konvencióknak.

A Daily Mail is igen érdekes részleteket közöl erről a csodagépről.

— Már hónapok óta arra törekedtünk, hogy valamit feltaláljunk, a mi rohamozó gyalogságunkat megvédje az ellenség gépfegyvereitől. A németeknek az a taktikájuk a támadásainknál, hogy visszavonulnak mélyen ásott gödörükbe, amíg a mi nehéz tűzességünk a földből készült műveket és drótakadályokat kalapálta, de azonnal megjelentek a fedezéken, amikor gyalogságunk támadásra készült a szétrombolt állások ellen. Ezáltal minden támadás igen drága vállalkozás volt, amit embereink súlyos veszteségeivel fizettünk meg. Védőpajzsra volt szükségünk és ezt megtaláltuk egy szupermotorban, amely mozdulatlaná teszi az ellenséges gyalogságot a lövészárkokban, amíg a mi gyalogságunk előre tör. Ezeket az új gépeket hónapokkal használatba vételük előtt kipróbálták az angol front mögött, de úgy, hogy saját embereink sem tudták, hogy mi a céljuk és a katona humor „the mysterious tanks”-nak nevezte. Elvben nem mások, mint a nagy, automobilon szerelt daruk, amelyet minden hadsereg alkalmaz a nehéz ágyuk és mozsarak beépítésénél. Azzal a különbséggel, hogy ezeknek a Tankoknak golyóálló páncélzatuk van, nagyobb a gyorsaságuk és a mozgékonyaságuk. Hogy miért nevezik Tanknak, azt úgy magyarázzák az angol újságírók, hogy a löszermiszterium titokban akarta tartani a gépet, még azok előtt is, akik szerelték és azért azt az osztályt, amely készítette, elnevezték Tanksdepartmennak és a gépet Tank-nak (ciszterna).

Arad virilis jogu városatyái.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad város igazoló választmánya Robitschek Ágoston dr. elnöklésével tartott ülésén összeállította a város törvényhatósága virilis jogu tagjainak jövő évre érvényes névsorát. A legtöbb adófizetők soraiból kikerült városatyák társasága majdnem változatlan lesz a jövő évben is és így a közgyűlés külső képe, valamint belső összetétele alig változik. Zuber Andor tb. főjegyző előadó bejelentette, hogy a törvényes időn belül kik éltek azzal a kedvezményvel, hogy adóik kettősen számították és ez az alább közlendő névsorban a csillaggal jelölt városatyák neve mellett álló számból látható. A jövő évi virilis jogu törvényhatósági bizottsági tagok nevei a következők:

Idb. Neuman Adolf báró 27.248, ifj. Neuman Adolf báró 27.248, *Neuman Károly báró dr. 23.842, Neuman Dániel báró 20.486, Neuman Alfréd báró 15.327, *Goldschmidt Sándor 15.833, *Éles Armin 13.579, itói Adler Andor 9.010, *Éles Béla dr. 6632, *Baross Lajos dr. (uj) 6488, *Reisinger Sándor 5624, Gutzjahr Mihály 5415, Róth Zsigmond 5391, *Weisz Dávid 4935, *Pozsgay István dr. (uj) 4754, *Földes Kelemen 4538, Lengyel Manó 4484, *Tedeschi Viktor 4481, Weisz Márk 4433, *Tagányi Sándor dr. 4585, *Domány József 4215, *Reisinger Ferenc dr. 4099, *Stengl Andor 4083, Lustig Armin 4053, *Heitz Nándor dr. 4037, Mihályi Gyula 3994, *Ottenberg Tivadar 3804, *Fábry Sándor dr. 3804, *Málek Lajos dr. 3732, Lészay Sándor 3681, *Fényes Dezső 3404, *Hajós Árpád 3397, *Funkelstein József 3375, Schvarecz János 3338, *Reinhart Gyula 3175, *Reinhart Kálmán 3175, *Demján Aurél dr. 3169, *Rozsnyay József dr. 3091, *Hegyi Albert 3074, Koch Dániel 3063, *Papp I. János 2970, *Bing Hugó 2966, Schuch Ferenc 2925, Szántay Lajos 2875, *Ring Lajos 2827, Szabó Albert 2810, *Köpf János dr. (uj) 2749, *Wadowszky Gusztáv 2727, *Vaniesek Ferenc 2658, *Keppich Jakab dr. 2688, Natland Bernát 2594, *Müller Károly 2465, Reuz Sándor 2462, Bing János 2441, Raicu Sebő 2415, Arnold Nándor 2412 (uj), Kremmer József 2363, *Robitschek Ágoston dr. 2335, Piek Ernő 2329, Winkler József 2279, Szalay Antal 2130, *Lukácsy Lajos 2517, Pollák Vilmos 2515, Knéfel Lajos 2093, Dressandt Gyula 2065 (uj), *Somló Armin dr. 2057 (uj), Schvarecz Herman 2035, Schvarecz Adolf 2035, Horváth Sándor 2023 (uj), Mairovitz Emil 1981, *Steiner Ferenc 1963. Ha Ottenberg Tivadar, Adler Andor, Müller Károly, Reinhart Gyula a választásokon nyert mandátumukat tartják és virilis jogukat nem gyakorolják, az igazoló választmány a helyükre a névsorba felveszi a következő legtöbb adófizetőket. Lóbl Gyula 1843, Nikolits Sándor 1840, Kremmer Alajos 1831, *Cukor László 1807.

A lajstromot a választmány Varjassy Lajos polgármesterhez teszi át, aki azt tudomástétel céljából beterjeszti a törvényhatósági bizottság közgyűléséhez.

Érdekes, hogy míg az utolsó tíz esztendőben a virilis cenzus folyton emelkedő tendenciájú volt, addig most alacsonyabb lett. A tavalyi névjegyzék szerint a legkisebb virilis adó 2170 korona volt, addig ez évben már 1807 koronával virilis jogu tagja lesz a törvényhatóságnak Cukor László. Ismét elfoglalja helyét a közgyűlési teremben Somló Armin dr., aki egy koronával fizetett csak kevesebb adót, mint a mennyi a virilis jog megszerzéséhez 1916-ban szükséges volt.

Mint a klasszikus öskor hősei . . .

— Távirati tudósítás. —

Genf. Bukarestből jelentik: Az itteni arzenál irattárnak elszállítását a gyakori Zeppelin támadások következtében szüneteltetik.

Zürich. Bukarestből jelentik: A borzalmas Zeppelin támadások ellenére az udvar még nem távozott el Bukarestből. A királyi palotát kórháznak rendezték be és Mária királynő Erzsébet hercegnővel együtt sebesülteket ápolnak.

Budapest. A Pester Lloydnak jelentik a dobrudzsai frontról: *Mariescu* oláh dandárparancsnokot a dobrudzsai harcokban elfogták. Mikor a parancsnok kardját átadta, a következőket mondta: Mostanáig ellensége voltam Bulgáriának, de megtanultam becsülni a bolgárok hazáját. A bolgárok úgy harcoltak, ahogyan a klasszikus ókor hősei. Bevallom méltatlannak érzem magamat a kard viselésére. Hogyha a bolgárok Dobrudzsában befejezték hadműveleteiket és elérték a csernavoda-konstanzi vonalat, akkor, mint a régi Dobrudzsai szülőtte bolgár honosításomat fogom kérelmezni és mint közkatoná be fogok lépni a bolgár hadseregbe.

Luganó. A *Corriere de la Sera* jelentik Bukarestből: Dobrudzsában a német-bolgár haderők jobbszárnya a Topralzar-Tuzia vonal irányában ismét előre nyomult.

Ambrózy Gyula gróf koronaőr

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: Az országháza kupolacsarnokában ma délben tizenkét órakor a képviselőház és a főrendiház együttes ülést tartott, amelyen a főrendek és a képviselők teljes számban jelentek meg.

Az elnöki emelvényen **Jósika Samu** báró főrendiházi elnök és **Beöthy Pál** képviselőházi elnök foglaltak helyet. **Jósika** báró nyitotta meg az ülést elnöktársa nevében is. Üdvözölte a képviselőket és a főrendeket. A jegyzőkönyv vezetésére felkérte **Vigyázó Ferenc** gróf főrendet és **Vermes Zoltán** képviselőt. Bejelentette, hogy **Wesselényi Miklós** báró halálával megüresedett koronaőr állás betöltése az ülés egyedüli tárgya.

Tisza István gróf miniszterelnök szólalt fel, átnyújtotta az elnöknek az királyi leiratot és kérte annak felolvasását.

Vermes Zoltán jegyző olvasta fel a kéziratot, amely üdvözölve az egybegyűlt országgyűlést, koronaőröknek **Ambrózy Gyula**, **Degenfeld Lajos**, **Csáky Vidor** és **Erdődy Rudolf** grófokat jelölte.

Végül kimondja, hogy a megválasztandó és megerősítendő koronaőr az esküt a főrendek és képviselők kezébe teszi le.

Beöthy Pál elnök kijelentette, hogy a legkegyelmesebb királyi kézirat tudomásul vétetik.

Jósika Samu báró elnök tíz percre szünetet rendelt el.

Ezután **Beöthy Pál** nyitja meg az ülést. Felszólítja az országgyűlést, hogy a leiratban megjelöltek közül a legérdemesebbet válasszák meg.

Felkiáltások: Éljen Ambrózy.

Beöthy Pál elnök: Mivel szavazást nem kértek és a felkiáltásokból megállapítható, hogy egyhangulag **Ambrózy Gyula** grófot óhajt-

ják megválasztani, ezért **Ambrózy Gyula** grófot a koronaőr tisztre közfelkiáltással egyhangulag megválasztottnak kijelentem. Az eredményt a miniszterelnök a megerősítés végett öfélésgével közölni fogja.

Vigyázó gróf felolvasta a jegyzőkönyvet, azt hitelesítették. **Beöthy Pál** bezárta az ülést.

IRODALOM ES MŰVESZET.

Színházi műsor:

Szombaton, szeptember 30-án „Mágnás Miska“ operette. (A. bérlet.)

Vasárnap délután fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal „Tatárjárás“ operette, este nyolc órakor rendes helyárakkal „Legénybucsu“ operette. (B. bérlet.)

Hétfőn, október 2-án, „Nagymama“ vígjáték (C. bérlet.)

Kedden, október 3-án „Kornevillei harangok“ operette. (A. bérlet.)

Szerdán, október 4-én és csütörtökön, október 5-én „A szerelem“ ujdonság. (B. és C. bérlet.)

Pénteken, október 6-án díszelőadás „Hadak útja, a székeiyak harca“. (A. bérletben.)

Ír-e Ágai Adolf szindarabot?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Kaptuk a következő levelet: Mélyen tisztelt szerkesztő ur! Az Aradi Közlöny szeptember 23-ik számában olvasom „Ágai Adolf aradi mulatozása“ cím alatt a következő sorokat: „Az „Egy görbe nap“ című pompás humoru, kacagtató ötletességű bohózata megírásának eszméje is Aradról került ki. Itten baráti társasága beszélte rá erre...“ stb. Az elhunyt kiváló író és költő hírnevének bizonyára nem esik csorba, ha az igazsághoz hiven szerkesztő ur figyelmét a fent idézett sorokban rejlt tévedésre ezennel felhívom.

Ágai Adolf hervadhatatlan érdemeket szerzett utelírás, tárca írás és a szépirodalom egyéb széles terein, de a drámaírás nem volt kenyere. Tudtommal még kísérletet sem tett arra nézve, hogy szindarabot írjon, ami az önbírálat ritka eredményére mutat. Az „Egy görbe nap“-ot édes atyám, bold. **Almásy Tihamér** írta, minthogy azonban ebben a darabban a **Borsszemjankó** népszerű figuráit alkalmazta szereplők gyanánt s ezek megteremtése **Ágai** hervadhatatlan érdemeit képezik — szükségessé vált, hogy vele, mint ifjúkori jóbarátjával társas viszonyba lépjen.

A bohózat egyébként pompás humoru és kacagtató ötletessége dacára sem aratott tulságos elismerést s ennek a balsikernek épen a napokban elhunyt kiváló író volt akaratlan okozója, akinek a társszerzőség jussán édes atyám közismert előzenyességével több beleszólást engedett, mint azt a drámaírás művészete indokolta volna. **Ágai** ugyanis a „cselekmény“ rovására kizárólag az epizódalakoknak a **Borsszemjankó**ból már népszerűvé vált élcelődéseit tartotta szem előtt s így a drámai lüktetés helyett szerte folyó viccelődések áradatát idézte elő, amelyekbe, az ezáltal tulhosszura nyújtott bohózat szerencsésen belefult.

Bár a szindarab kezem közt lévő kézírata elvitázhatatlanul édes atyám szerzősége mellett bizonyít, szerénységében ő odáig ment, hogy a szereplő személyek megteremtését lojalisan külön szerzői szellemi tulajdonjognak fogta fel s a színlapon ennél fogva a szerzők neve helyett csak „**Osicséri Bors** és **Tsa**“ szerepelt. Egyébként **Almásy Balogh Tihamér** dr. hasonzenvi orvos Aradon kezdte meg működését s Aradmegye és Arad város tiszteletbeli főorvosa volt. Magam is aradi születésű vagyok s ezen a révén kedves gyermekkori emlékek fűznek az ahóldi metropolishoz. Szerkesztő urnak kéz szelvére **Balogh Tihamér** épitésztanár.

* **A színház hírel.** Az első ujdonság. **Bartha Lajos** legújabb és elmondhatjuk leghatásosabb színjátéka „A szerelem“ szerdán kerül először színre, melyben **Harsányi M.** ujonnan szerződött tag mellett **Kieffer Lujza**, **Bánházi Teréz** is fellépnek. Az új tagokon kívül a társulat tagjai közül **H. Harmath Józsa**, **Várnai, Dellé, Kertész, Kiss M., Herold** játsszák a vezető szerepeket. Az új tagok bemutatkozása. Az első hét műsorában sorra mutatkoznak be a társulat új tagjai. Vasárnap délután **Blidár Vali** lép föl „A tatárjárás“ **Mogyoródi** kadét szerepében. Hétfőn a „Nagymama“ színjátékában **Bánházi Teréz** és **Kieffer Lujza** az új naiva lépnek föl. Kedden **Róna Dezső** az új baritonista mutatkozik be a „Kornevillei harangok“ márki szerepében, a többi szereplők maradnak a régiéik.

* **A kaméliás hölgy az Urániában.** A mi klasszikus **Gautier Margit**knak, **Márkus Emilián**knak riválisa akadt most — a filmen. Az **Uránia** e héten a film **Kaméliás hölgyet** tartja a nagyszépségű **Bertini kisasszonnyal** a főszerepben. Ez a körülmény művészi pikantériát **Bertini kisasszony vállalkozásának**, noha ettől eltekintve is mindig nagy érdeklődésre tarthat számot ennek a kivételes tehetségű filmszínésznőnek a szereplése. **Bertini kisasszonyt** körülbelül három éve ismeri a moziba járó közönség. A legutóbb **Odettében** csodálhatta meg. Először klasszikus szépségével fogta meg a közönség szívét, de megnyitotta az utat oda fenomenális művészete is. Arójátékával, gesztusaival csodásan tudja visszaadni a lelki fájdalomnak minden mozzanatát. S ha valamilyen szerep vágott temperamentumához, úgy egyik sem annyira, mint a **Kaméliás hölgy** elmúlásba hervadó szerelmének a megjátszása. A film kiállítása minden képen méltó **Bertini kisasszony** parádés szerepéhez. Több jelenetben csodásan szép a háttér, szinte pasztellszerűen finom, s egyenesen képtárba kívánczik. — **Hoffmann meséi az Urániában.** 5

* **Henny Porten-premier az Apollóban.** Mint a mozi első virágzásának idején az **Asta Nielsen**-filmek, ép úgy ma a **Henny Porten**-darabok az ugynevezett kasszadarabjai a moziknak. Az **Apolló-színház** mai **Henny Porten**-premierjére előre elkaptok minden jegyet s boldog volt az, aki részese lehetett a bemutatónak. A legújabb **Henny Porten**-film nagy sikerét misem jellemzi jobban, minthogy a kép bemutatása alatt harsogó kacaj töltötte be a nézőteret. A végtelenül ötletes vígjátékban **Henny Porten**, a rendkívül bájos mozidiva, valóban önmagára talál s olyan alakítást nyújt, amelylyel felülmúlja minden eddigi szerepét. A publikum elragadtatásának számtalanszor hangos tapsviharban adott kifejezést. Nagy tetszést aratott az **Apolló** új műsorának másik slágere: A **kalandor** című zseniálisan fölépített detektívdráma is. A **Henny Porten**-filmet és a kitünő detektívdrámát még szombaton és vasárnap mutatja be az **Apolló-színház.** 3

* **A 12. számú vámhivatal a címe azon** izgalmas kémdrámának, amelyet a budapesti színházakkal egyidejűleg vasárnap mutat be közönségének az **Erzsébet-mozg** színház. A darab főhőse egy ellenséges állam kémnöje, ki a másik állam képviselőjétől egy szerelmes együttlét alkalmával a titkos távirat-kulesot ellopja. A báró korán kelve, észreveszi a történeteket, megkezdődik az örületes hajsza automobilon, mikor már ezzel veszve látja célját, a báró egy pilótához folyamodik, ki üldözőbe veszi a kémnő autóját s hamarabb éri el a 12. számú vámhivatalt, hol a kémnő autóját feltartóztatva, a kémnőt elfogják. Vallatóra fogják, de ő konokul tagad. Röntgenezés alá bocsájítják, a tagadás nem használ, mert a titkos kulesot a hájában megtalálják. Dacára a báró kérésének, a kémnő kiveszi megérdemelt büntetését. — **Legközelebb: Két szenzációs sláger.** 3461

* **Trilby — az Apollóban.** **Maurier** világhírű regényének filmje iránt óriási érdeklődés nyilvánul meg. Az **Apolló** hétfői premierjére máris nagyszámú előjegyzés történt. A direktió figyelmébe ajánlja a publikumnak az 5 és 7 óras előadásokat, mert a 9 óras előadásra már alig kapni jegyet. 2

Aradi akció a menekültekért.

(Közmunkák végrehajtása. — Beszélgetés Just Ferenc üzletvezetővel.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az erdélyi menekültek közsegélyezésének és közellátásának ügyével kapcsolatban, az Aradi Közlöny minden alkalommal rámutatott arra a körülményre, hogy a kormánynak az alá rendelt hatóságoknak minden anyagi erejükkel módját kell keresniök annak, hogy ez a közsegélyezés ne alamizna jellegű, s csupán csak a végső nyomortól megóvó legyen, hanem gondoskodásában a holnappal is törődjen, s azt a munkaerőt, amelyet az oláh betörés lokális munkahelyéből kidobott, más helyütt és másforma módon értékesítse, — hogy ugymondjuk — az állam gépezetébe állítsa.

A menekülés, a hivatalos evakuálás első napjától immár egy teljes hónap választ el, de mindmáig — legalább is nem tudunk róla, — semminemű intézkedés sem történt, amely a menekültek százezreit munkához segítette volna. Tagadhatatlan, hogy a kormány háborus gondjait minden irányban igénybe veszi a napi szükséglet, a napi alkotás, amelynek zürzavarában azonban mellétekintetekkel nem lehet elsiklani sok olyan feladat mellett sem, amelyek megvalósítása már régi terv ugyan, de még ma is megvalósulatlan. Rengeteg közmunka — közigazgatási és állami — vár a megépítésre, s nagyon közelfekvő a feladat, hogy ezeket a munkákat a menekültek száz-ezreivel végeztessék el.

Az Aradi Közlöny munkatársának módjában volt érdeklődni az illetékes tényezőknél ebben az irányban s mindenütt eminenter érdeknek mondották a menekültek óriási munkarejének közmunkák céljaira való felhasználását.

A háboru kezdetétől fogva állandó volt a panasz a munkaerőnek fokozatos esőkkenése miatt. Minden megépítésre váró feladatot ezzel a panaszokkal intéztek el. Most tehát, amikor egy szerencsétlen hadiesemény következtében száz és százezer munkáskor ténfereg munka nélkül országazerte, azok tervszerű munkába állítása a lehető legkönnyebben érhető el.

Magában az aradi máv. üzletvezetőség területén rengeteg munka, a legkülönbözőbb építkezés vár megoldásra. Just Ferenc a máv. kiválóan értékes aradi üzletvezetője mondta az Aradi Közlöny munkatársának, hogy az ő vezetése alatt álló máv. hálózatban a munkaerő hiánya akadályoz minden munkát. Hitel, pénz, felhatalmazás óriási tömegben és értékben áll az üzletvezetőség rendelkezésére, amelyet még fokoz a vasút teljesítő képességének fokozása érdekében szintén várható hadiépítkezés is.

Két millió koronánál nagyobb az az összeg, amely csak a momentán gyors építkezési munkálatokra rendelkezésére áll az üzletvezetőségnek, amely máról-holnapra már munkába tudna állítani legalább kétezer dolgozó egyént. S ez a szám a háromszorosára emelkedhetne rövid pár héten belül.

A munkás tömegeknek ilyen nagyarányú munkába állításánál — nagyon természetesen — egyik legfontosabb feladat a munkásoknak kellő élelmezéssel való ellátása. A máv. aradi üzletvezetősége a maga hatáskörében már eleve gondoskodott is erről, amennyiben a maga jelenleg is dolgozó, mintegy háromezer főnyi rendszeres vasuti munkását szintén tömegélelmezéssel látja el. Erre a célra Déván, Soborsinban, Gyulafehérváron, Szászsebesen, Karánsebesen,

Órváralján, Alvincen intézeti konyhákat létesített, míg Aradon és Gyulafehérvárt kenyérsütő műhelyeket állított fel.

Az üzletvezetőség statisztikája szerint egy orosz hadifogoly munkás csupán csak egy harmadrész munkaerőt képvisel, mégis napi ellátásuk 2 korona 80 fillérjébe kerül az államnak. Az aradi üzletvezetőség intézeti konyhái egy korona hetven fillérből a legkitünőbb és legtáplálóbb élelmezéssel látják el a máv. munkásait.

A munkaalkalom tehát meglebbe s ennek révén tisztességes keresethez juthatnának a menekültek. Az egyetlen kérdés csupán csak az, hogy ki gondoskodik a munkaerő rekvirálásáról. A máv. üzletvezetőségének nem állnak rendelkezésére az adatok a menekültek elhelyezését s azok munkarejét illetőleg. Mert tekintetbe kell venni azt a körülményt is, hogy a nehéz vasuti építkezési s különböző földmunkálatokra az asszonyi munkaerő nem alkalmas s a gyermekek közül is csupán a 14—18 évesek lehetnének munkába állíthatók. Tudomásunk szerint a belügyi kormánynak rendelkezésére áll erre vonatkozólag a legpontosabb statisztika s a városok és vármegyék útján — ily módon — a kormány az intézkedési jog, amely a menekültek százezreit közmunkákra állítaná.

A jelen esetben csupán Aradmegyeről és Arad városáról szólunk. Mert ne lehetne a mi vármegyénk, városunk a megindítója annak az országos akciónak, amely a menekültek tömeges munkába állításával az oláh betörés okozta nemzeti veszteséget nemzeti vagyonosodásra változtatná át. Mert amint csak itt minálunk rengeteg a megépítésre váró közmunka, akként van az más helyeken és más üzemeknél is. A vasut adná természetesen a legtöbb munkaalkalmat, amely folytonosan és állandóan új és új munkaterveket halmaz föl a kereskedelmi és a hadügyi kormány sürgelésére, de úgy, hogy azokat munkaerő hiányában megvalósítani nem tudja. A helybeli folyamtermérségi hivatal hasonlóan a munkaerő hiányáról panaszodik. Földolgozásra váró munkát ő is tudna adni a menekültek tömegeinek, ha ezeket a tömegeket a belügyi kormány — a vármegye a város útján — rendelkezésére bocsájtja.

Ha a kormány erről a kérdéstről még nem gondoskodott, akkor Arad város törvényhatóságának kell felelőnie a szavát, hogy arra a veszedelemre figyelmeztesse, ami a menekültek munkarejének parlagon hevertetéséből származik. Nem szabad őket koldusokká nevelni és ami még nagyobb baj, nem szabad őket a munkától elszakítani. A város közgyűlésének fel kell írnia, hogy a kormány rendelje el az évek óta megvalósításra váró közmunkák végrehajtását.

Október 2-án nem lesz bevonulás.
Budapestről táviratozzák: A Budapesti Tudósító arról értesül, hogy a honvédelmi miniszter az őszi munkálatokra való tekintettel elrendelte, hogy az 1866—1871. évfolyambeli népfelkelők bevonulása október 2-áról elhalasztassék. A bevonulási időpontot később határozzák meg.

Hindenburg megzavarta az orosz terveket.

— Távirati tudósítás. —

Bern. A Temps katonai kritikusa írja: Halicszal szemközt Bothmer gróf hadseregének déli szárnyán jelentékeny erősítéseket vont össze s támadást kezdett. Szövetségesünk a tuleróban levő ellenség legnagyobb erőfeszítései ellenére is keményen védekezik a Narajovka-folyó partján.

Genf. A párisi Journal haditudósítója, aki Bruszilov főhadiszállásán időzik, azt táviratozza lapjának, hogy Hindenburg akciója teljesen megzavarta az orosz hadvezetőség haditervét. Az orosz hadvezetőség ezért most megváltoztatta programját és már ki is adta parancsait az egyes parancsnokló tábornokoknak.

Berlin. Svájci lapok jelentik: A kievi központi tudakozó-iroda kimutatása szerint az orosz hadsereg az offenzíva megkezdése, vagyis 1916. július elseje óta 67330 tisztet és 756.580 embert vesztett. Az elesettek között legújabbán megint három hadosztályparancsnok, egy dandárparancsnok és öt ezredes volt. Legutóbb különösen óriás veszteség érte a szibériai és kaukázusi ezredeket, valamint a gárdacsapatokat.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: Augusztus 31-ike óta tombol a harc az Erdős-Kárpátokban, amely a keleti front egyik legnagyobb csatája. A hatalmas orosz erők harcra vetése és az ellenség rendkívüli nagy vesztesége révén hasonlít az 1914—15-iki kárpáti csatához. Az oroszok szakadatlanul újabb és újabb erőket dobnak a küzdelembe. Egészen friss gyalogsági formációkat és lovastömegeket szállítottak az utóbbi hetekben az oroszok délnyugati frontjára. Észrevehető az ellenségnek az a törekvése, hogy még a tél beköszvése előtt minden áron át akarja törni frontunkat. Bár a terepnek szinte leküzdhetetlen nehézségei vannak, az oroszok mégis nagy tüzetet vontak össze, amelylyel szakadatlanul lövöldözik magaslati állásainkat. Folyton újabb ellenséges csapatok kusznak föl a lejtőkön, miközben borzalmas veszteséget szenvednek védő tüzelésünk következtében. Ez az óriási vérvetés azonban nem aggasztja a XIII. orosz hadsereg parancsnokló tábornokát, hanem továbbra is érthetetlen makkassággal küldi a biztos halálba csapatait.

Az oroszok szeptember 21-én főleg a mestí—canestie—lipozinei vonalat támadták. Valamennyi előrenyomulási kísérletük összeomlott. Hasonlóképen hiába támadta az ellenség a Fekete-Cseremosz felső folyását kísérő hegyvidéken a Raba-Ludova-csucsot. Ezen a napon az oroszok óriási veszteséggel folytatott harcának egyetlen eredménye a Smotrec-csucs visszavétele volt, ami azonban sok ezer emberébe került az ellenségnek. A négyhetes harcban egyre gyöngül az oroszoknak az a reménye, hogy keresztül-törhessen az Erdős-Kárpátokban levő frontunkat. A hegyesücsöket máris friss hó borítja. Ezen a hegyvidéken csakhamar köd fog elborítani mindent és a nedves ősz megsokszorozza az utánpótlás nehézségeit. Október közepén a Kárpátokban már szigorú tél uralkodik és hogy a Kárpátok télen bevehetetlenek, arról Nikolajevics Miklós nagyherceg véres tapasztalatok árán győződött meg. Utódjai, Bruszilov és Lesický hasonló tapasztalatokat szerezhetnek, ha a télen át is folytatni akarják hasztalan erőfeszítéseiket.

Hogyan készítették elő az oláhok a háborút.

(Szilisztria parancsnokának naplója.)

— Távirati tudósítás. —

A német birodalom kancellárja, Bethmann Hollweg tegnapi beszédében tudvalevőleg leplezte a román királyt és miniszterelnökét és reájuk is sütötte a hazugság bélyegét. A birodalmi kancellár elmondta, hogy a román király még a hadüzenet előtt való órákban is Románia semlegességéről biztosította Németország bukaresti követét. Ugyanakkor azonban már elrendelték a háborúval összefüggő összes lépések megtételét. Azóta romániai hivatalos jelentés szövegét igyekezett a román királynak a világhistóriában csaknem páratlanul álló cselekedetét. Ferdinánd király eljárását azzal igyekeztek mentetni, hogy Románia kényszerűségből üzent hadat a monarchiának, mert a hadüzenet előtt való napon, augusztus 26-án Oroszország kijelentette: erőszakkal fog átvonulni Románián, akár hadat üzen Oláhország nekünk, akár nem. Így kényszerhelyzetben kénytelen volt az oláhok királya hadat üzeni nekünk. Kétségtelen, hogy ez az újabb állítás sem felel meg a valóságnak. Ezt az alább közlendő okmány igazolja legényesebben. Ez az okmány azt bizonyítja, hogy az ellenünk és Bulgária ellen irányuló háborút még július közepén gondosan előkészítették és ebben főszerep jutott Blondel volt bukaresti francia követnek, aki apósa Szilisztria egykori kormányzójának: Camarazescunak. Egy magyar újságíró jelenteg a bolgárok által elfoglalt Szilisztriában tartózkodik és beszélt J. ezredessel, Szilisztria várparancsnokával, aki a következő nyilatkozatot tette előtte:

— A legelső napok eseményeitől a mai napig pontos jegyzetek és okmányok állanak rendelkezésemre arra nézve, hogyan készítették elő a románok a háborút. Kezembem vannak Szilisztria egykori parancsnokának hivatalos feljegyzései, amelyek a következőleg hangzanak:

Július 25.: Ma megérkezett Szilisztriába vejenek látogatására Blondel, Franciaország bukaresti követe. E naptól fogva Szilisztria bolgár alattvalóinak helyzete tőrhetetlen lett. A bolgár lakosságot a hatóságok kintzták és nyíltan beszélték mindenki, hogy a háború küszöbön van.

Augusztus 1. Bukarestből titkos parancs érkezett a csendes mozgósítás elrendelése végett. Minden fegyverképes és nem szolgáló egyént behívták.

Augusztus 13. A környéken táviratilag és küldöncök útján elrendelték a szigorú rekvirálást. Minden gabonát, ökröt, lovat, kocsit rekviráltak és átszállították a Dunán. Csak a sertések és a szárnyasok maradtak nálunk.

Augusztus 15. A hatóságok megkezdtek butorai és pénzszekrények szállítását az ország belsejébe és a városban, mint városi vagyon csak 200.000 lei maradt. Parancsra Szilisztria környékén a le nem aratott gabonát felgyújtották.

Augusztus 27. Minden hivatalt elvittek Bukarest felé. A bolgár lelkészeket, tanítókat és gazdagabb kereskedőket elfogták és elszállították.

Augusztus 28. Az általános és nyílt mozgósítás megkezdődött és alármmal, valamint harangok kongatásával hoztuk nyilvánosságra a monarchia elleni háború megkezdését. A legközelebbi napon a város kiürítése megkezdődött.

Augusztus 30. A város összes idegeneit, különösen pedig a bolgárokat elfogták, csak a törököket és az örményeket kimálták.

Szeptember 1-én történt meg a bolgár hadüzenet és ekkor felgyújtották Tatarica, Eide-mir, Kalipetrov, Almali, Osztrov és Babuk bolgár falvakat.

Szeptember 10. Megkezdődött Sreberna, Baltad—Cilnikó, Gardendrick falvak felgyújtása és az ismertebb személyek kintzása.

Szeptember 12. Először mutatkoztak most oroszok Szilisztriában. Ők mindenkitől pénzt és zsebrókat raboltak, kifosztották az üzleteket. A Dobrudzsából befelé hajtott bolgár lakosságot a románok az ut szőlen mártírok módjára kintzták, kivégezték, övüknél fogva a Dunapartjára kötözték és agyonlőtték őket, a folyam hullámsi közé vetették holttestüket.

Szeptember 13. Ezen a napon történtek a legrettenetesebb események. Román monitorok jelentek meg és a még nem régen román várost két és fél óra hosszáig bombázták.

Nem kell a nyári időszámítás

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Bizonytalan várakozással köszöntötte mindenki öt hónappal ezelőtt azt a rendeletet, a mely kötelezővé tette az ugynevezett nyári időszámítást. Egyesek félték tőle, mások örvendezve néztek elébe, de mindenki érezte, hogy egy kissé szokatlan, különös, nem mindennapi dolog fog történni május elsején.

A nagy gyárak, iparvállalatok vezetősége jó előre arról a haszonról elmékedett, amelyet az „egy órai” megtakarítás jelent, a magán-emberek közül a hivatalnokok a munka korai elvégzésének örültek, s talán egyedül az ugynevezett bohémek, a későnfekvők, az éjszakázók keseredtek el, s próbáltak ellenszegülni az új rendeletnek.

Mindhiába! Öt hónappal ezelőtt korábban költünk fel egy órával, hogy most öt hónappal később, kényszerítsenek bennünket egy órával tovább fennmaradni.

Ami a magán véleményeket és érdekeket illeti, ezekről majd később beszélünk.

A nyári időszámítást komoly statisztikusoknak a véleménye tette szükségessé, kik gondosan kiszámították, hogy ez az „egy órai” üzemmegtakarítás milliókat jelentő haszon minden államra nézve. Nem lesz érdektelen azért most a próbaidő elmúltával gondos statisztikát készíteni arról, hogy az új időszámítás bevált-e, s vajjon csakugyan mutatkozik-e az az enormis nagy haszon, amelyre a rendelet megalkotói számítottak.

Az Aradi Közlöny tudósítója megkérdezte az aradi nagy gyártelepek vezetőit, hogy véleményük szerint tapasztalati tényekkel és eredményekkel igazolható-e a nyári időszámítás.

A vaggongyár vezérigazgatója Hoffmann Adolf véleménye szerint ez a rendszer teljesen bevált. Annyira jónak találja, hogy továbbra is fenntartandónak véli. A munkások mindinkább megbarátkoztak az új időszámítással, amely reájuk nézve időmegtakarítást jelentett. Annak idején az átmenet minden zökkenés nélkül történt, s midőn a hivatalnokok és a munkások azt látták, hogy mennyi szabad idejük marad még otthoni dolgaik elvégzésére, hiszen 6 órákor már eltávozhatnak a gyárból

szinte sajnálják, hogy újra visszatérünk a régi időszámításra. A világításban óriási a megtakarítás. S nem áll meg azoknak a véleménye, akik azt mondják, hogy amit a réven nyerünk, elveszítjük a vámon, mert az este megtakarított világító erőt kora reggel kell felhasználnunk. Mindegyik egyszer sem történt meg, hogy erre a reggeli pótvilágításra szükség lett volna! Ellenben hivatalnokoktól és munkásoktól a legnagyobb meglepéssel hallotta dicserni ezt az időszámítást, mely lehetővé tette nekik, hogy több időt töltsenek családjuk körében és megművelhessék kis kertjüket, vagy magánfoglalkozásaikat könnyebben elvégezhessék.

A Martagyár főmérnöke, Molnár László szerint, rájuk nézve ez az időszámítási rendszer semmi megtakarítást nem jelentett. Mert a Martagyár éjjeli és nappali üzemre berendezett s így egészen mindegy, hogy reggel egyik csoportnak világítanak e korábban, vagy a másiknak egy órával tovább. Az egyik munkáscsoport ugyanis 6 órákor jön s ugyanakkor megy a másik, és folyik a munka megszakítás nélkül. Az ilyen vállalatokra nézve, mint a Marta is, ez az időszámítás teljesen illuzórikus dolog. De szerinte is hasznos hajtó olyan vállalatoknál, melyek csak nappal dolgoznak.

Ugyanígy véleménnyel vannak a kisiparosok, a kisebb üzemek tulajdonosai is. Mig a vendéglősök, illetőleg a kávéosok meglehetősen pesszimisztikus hangon nyilatkoztak az új időszámításról. Szerintük ez céltalan s kívánatos volna, ha soha többé elő nem jönne s örökre elmaradna, mint a többi háborús intézkedés. Természetesen magával a háborúval egyetemben!

Fischer Artur, a Hungária-kávéház tulajdonosa szerint valami kevés megtakarítás mutatkozik ugyan a világításban, de ez elenyésző csekélység ahhoz a kárhoz képest, amely egy órával megrövidíti az éjszakát. A kávéházi vendégek ugyanis szemérmes emberek s amig a nap ragyog az égen, nem mernek más italt inni, mint kávé, vagy tejet, ellenben habzó borra csak akkor szomjaznak, ha villanyfény hinti szét sugarait. Így, mennél későbben gyul fel a villany, annál későbben kapnak kedvet a vendégek a mulatozásra. A kávéos haszna természetesen ezáltal kisebb lesz, de azért, amint ő mondja, nem panaszkodik, elvégre a háborús kellemetlenségekből a kávéosnak is ki kell vennie a részét.

Ez a vélemény körülbelül fedi az-összes kávéos véleményét.

Azt hisszük azonban, nincs Aradon üzlet-ember, a kávéosokat sem véve ki, aki jobban örülne az éjszakai élet meghosszabbodásának, mint a közismert vidám kedélyű bodegatulajdonos Löwy Náci, vagy amint az éjszakai világörviden nevezni szokta: Náci bácsi. Öt hónapon keresztül Arad összes éjszakázói csak elkeseredett nyilatkozatokat hallottak a szájából s többször kidomborította azt az erős véleménykülömbiséget, mely Tisza gróf, Sándor János és közötté ez ügyben felmerült. Remélhetőleg a mai nappal ez a nézeteltérés is megszűnik, noha örök elégedetlen természetét tekintve, nem vagyunk bizonyosak abban, hogy ha Tiszával ki is békülne, nem fog-e tovább nehezíteni Sándor belügyminiszterre — a záróra behozatala miatt.

Liebknecht lázított a fronton. Berlinből jelentik: A Berliner Tageblatt írja: Liebknecht ellen a tartománybíró-ság új büntető eljárást indított, mert Liebknecht röpiratokat küldött a mozgósított hadsereg legénységének, melyben engedetlenségre és lázadásra hívja fel őket.

Neueste Nachrichten.

Der Budapester Generalstabsbericht.

Amtlich wird verlautbart: Budapest, 29. Sept.

Oestlicher Kriegsschauplatz:

Front gegen Rumänien:

Die Rumänen wurden bei Nagyszeben (Hermannstadt) geschlagen. Die Höhen südlich und südöstlich der Stadt gelangten nach heftigen Kämpfen in den Besitz der verbündeten Truppen. Die Schlacht ist noch nicht abgeschlossen.

In den Karpathen wird weiter gekämpft. Die Lage ist unverändert. Bei der Armee des Generalobersten von Terstyánszky wurden vorgestern insgesamt 41 russische Offiziere, über 3000 Mann, 33 Maschinengewehre und 2 Geschütze eingebracht.

Italienischer Kriegsschauplatz:

Auf der Karsthochfläche starkes italienisches Geschütz- und Minenwerferfeuer gegen unsere Stellungen und die dahinter liegendem Gelände. An der Fleinstalfront griff der Feind gestern nachmittags unter dem Schutze dichten Nebels den Gardinal und die Cima-Busa-Alta an. Er wurde abgewiesen. Die Cimonespitze steht andauernd unter leichtem und schwerem Artilleriefeuer. Trotzdem hatte das Rettungsunternehmen Erfolg, indem unseren braven Truppen gelungen ist, unter grossen Schwierigkeiten noch 7 Italiener, die vollkommen erschöpft waren, auszugraben und zu bergen.

Südöstlicher Kriegsschauplatz:

Die Lage ist unverändert. Höfer, Feldmarschalleutnant, der Stellvertreter des Chefs des Generalstabes.

Der Berliner Generalstabsbericht.

(Amtliche Meldung.)

Berlin, 29. September. Grosses Hauptquartier.

Westlicher Kriegsschauplatz:

Heeresgruppe des Kronprinzen Rupprecht von Bayern:

Nach der blutigen Abwehr der feindlichen Angriffe am 27. September flaute die Sommeschlacht gestern wesentlich ab. Ein kräftiger englischer Angriff zwischen der Anere und Courcellette wurde auf seinem Westflügel unter Aufgabe kleiner Grabenteile, im Nahkampf abgeschlagen. Er brach nordwestlich und nördlich von Courcellette in unserem Feuer zusammen. Ein schwacher Angriff bei Baucourt Labaye schlug gleichfalls fehl.

Oestlicher Kriegsschauplatz:

Heeresfront des Generalfeldmarschalls Prinz Leopold von Bayern:

Abgesehen von einem erfolglosen schwachen russischen Vorstoss, nordöstlich von Godusichki, und stellenweise aufgelebter Feuerfähigkeit, keine Ereignisse. Die Zahl der am 27. September bei Korytnicza gefangenen Russen erhöhte sich auf 41 Offiziere, über 3000 Mann, die Beute auf 2 Geschütze, 33 Maschinengewehre.

Front des Generals der Kavallerie Erzherzog Karl:

Die Kämpfe in den Karpathen dauern an. Keine besonderen Ereignisse.

Kriegsschauplatz in Siebenbürgen:

Der Widerstand des Feindes im Abschnitt von Hermannstadt ist erlahmt. Die rumänischen Kräfte sind gegen das Gebirge geworfen.

Balkan-Kriegsschauplatz:

Die Lage ist unverändert. Ludendorff, erster Generalquartiermeister.

Berlin. Das Berliner Tageblatt schreibt: Gegen Liebknecht hat das Gericht ein neues Strafverfahren eingeleitet, da er neuerdings unter den mobilisierten Truppen Flugblätter verbreitete, in denen er sie zur Gehorsamverweigerung und Meuterei aufgefordert hatte.

Haag. In diplomatischen Kreisen fällt es auf, dass Russland sich der Erklärung Englands und Frankreichs, die alle neutrale Friedensvermittlungen als feindschaftlichen Schritt betrachten, nicht angeschlossen hat.

Budapest. Das Abgeordnetenhaus hielt heute seine letzte Sitzung, in der das Referat des Ministeriums über die Inanspruchnahme der ausserordentlichen Gewalt angenommen. Das Haus hat seine Beratungen sodann bis zum 7. Dezember vertagt.

Nem süttet a város kenyeret.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad város közlélmézési bizottsága ma Varjassy Lajos polgármester jelenlétében Lőcs Rezső polgármester-helyettes elnöklésével ülést tartott, melyen a bizottság tagjai nagy megnyugvással vették tudomásul a polgármesternek a hatósági üzletek üzemének ellenőrzése céljából tett újabb intézkedését. Az elnök polgármester-helyettes bejelentette ugyanis a bizottságnak, hogy a polgármester a hatósági üzletekbe helyes és célszerű működésének biztosítása céljából, október elsejétől a város ama tanítónőit, vagy tanítóit, akik tantermek hiányában egyelőre tanítással nem foglalkoztathatók, beosztotta a hatósági üzletekbe. Mindegyik üzlethez egy-egy tanítót, vagy tanítónőt osztott be a polgármester és ezeknek kötelességüké tette, hogy a hatósági üzletekben naponként többször megjelenve és ott huzamosabb ideig tartózkodva, kísérik figyelemmel az ott történeteket és amennyiben rendellenességet, hiányokat, vagy visszaéléseket tapasztalának, azt a gazdasági tanácsnoknál haladéktalanul jelentsek be.

A közlélmézési bizottság múlt heti ülésében úgy határozott, hogy felszólítja a pékeket, hogy kik azok, akik hajlandók lennének a városnak kenyeret sütni és milyen áron tennék ezt, mert a város, hogy a gyakori kenyérhiányokon segítsen, esetleg saját kezelésében venné át a kenyér sütését és kiárusítását.

Erre a felhívásra csupán egy ajánlat érkezett. Ellenben az aradi sütők szakcsoportja egy beadványnyal fordult a városhoz, amelyben kijelentik azokkal a vádakkal szemben, amelyek ellenük a kenyérsütőkkel való állítólagos visszaélések miatt elhangzottak, hogy mindig a legbecsületesebben jártak el és mindenkor minden hatósági intézkedést a legpontosabban betartanak.

A bizottság, minthogy csak egy ajánlat érkezett be, a kenyérsütésnek házi kezelésbe való vételéről egyelőre lemondott, ellenben felkéri a főkapitányi hivatalt, a pékek szigorú ellenőrzésére.

Marx János aradi hentes bejelentette a városnál, hogy a város 700 darab sertését, mely a sertéshizlaldában van elhelyezve, hajlandó lenne makszimális áron átvenni és kötelezné magát, hogy a zsirt ésa szalonnát átadná a városnak; a sertés húsát pedig üzletében a közönség részére kimérné. A bizottság ebben az ügyben úgy állapodott meg, hogy Leopold Zsigmondot és Bing Hugót felkéri, hogy mint szakértők nézzék meg a sertéseket, hogy azok milyen állapotban vannak és hogy közülük hány levágható sertés lehet. Az ajánlat felett csak ezután legnek határozni

Trónkövetelő és sanzonnét.

(Eltűnt az orleansi herceg. — Melba asszony lakója.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Mialatt lángban áll az egész világ és az emberiség ezer szenvedés közepette egy új világrend megszületését várja, nyomtalanul tűnt el egy férfi, akit történelmi hivatása és örök kötelessége első sorban állítana hazája és dinasztikus érdekeinek szolgálatában. Fülöp orleansi herceg eltűnt és tartózkodási helye minden illetékes fórumon ismeretlen. Budapesti, bécsi és aicsuthi hírforrások alapján a következőket jelenthetjük:

Se Budapesten, se Bécsben, sem Aicsuthon nem kaptak hírt az illetékes körök Fülöp orleansi hercegről, aki a világháború kitörése óta nem gondoskodott arról, hogy felesége, Mária Dorottya főhercegnő udvartartása céljaira törvényesen megállapított évi összeget kifizessék.

Mária Dorottya főhercegnő, akit nemesak mint boldogult József főherceg leányát, de önmagáért is különös szeretettel és hódolattal vesznek körül Magyarországon, évek óta Aicsuthon él, ahol jótékonyágnak és a festőművészetnek szenteli idejét. A megjelenésében és lelkében egyaránt fejedelmi asszony boldogtalan házasesetét a herceg indiszkrét viselkedése tette nyilvánvalóvá.

A háború kitörése óta a herceg még csak közvetett levelezésbe se bocsátkozott a monarchiában élő rokonokkal, avagy ismerősökkel és ami hírt róla tudni lehet, idegen kézből származott ide. Ilyen természetű forrásból érkezett a híre annak, hogy a herceg eladta angolországi birtokát: Twickenhamot, amelynek kápolnáját Mária Dorottya főhercegnő által festett gyönyörű oltárkép díszíti. A twickenhami kastélyt annak idején az elűzött portugál királynak ajánlották fel, aki itt is lakott édesanyjával mindaddig, amíg még nem nősült. Ugyancsak eladta a herceg az 6 szicíliai birtokát: Zuccot és palermói kastélyát, amit annak idején Aumale hercegtől örökölt. Maga a herceg eltűnt Angliából és hír szerint Dél-Amerikába vitorlázott régi barátáné, egy francia sanzonnét társaságában.

Mikor a világháború kitört, Fülöp orleansi herceg Angliában tartózkodott és onnan táviratilag ajánlotta fel vitézi szolgálatait a francia köztársaság elnökének. Poincaré — amint azt a trónpretendens előre tudhatta — elhárította magától a Bourbon-Orléans-ivadék nem komoly szándéku és csupán hangulateltető, tüntetés-számba menő ajánkozásait.

A francia royalisták, akik magánéletben már rég elfordultak a trónpretendenstől, reményességükben ismét csatlakoztak. Elvárták volna a párisi gróf fiától, hogy álnév alatt, mint önkéntes belép a francia hadseregbe és meg voltak arról győződve, hogy csak egy hazájáért küzdő, pláne vérző Orléans hozhatja meg a francia királyság restaurációját.

Mikor Fülöp herceg nagykoru lett, váratlanul Párisba termett és veszélytelen béke idején kijelentette az álmélkodó sorozó-bizottság előtt:

— Jogom van, hogy a francia közkatona csajkájából (gamelle) egyem... Azóta „Prince Gamelle”-nek hívták a royalisták. Most elmulasztotta az alkalmat, hogy „Prince Poilu”-vé emelkedjék. („Poilu” a francia közkatona háborus becéző neve.) Egy royalista párisi lapban a legimitás valamelyik elkeseredett híve ezeket írja:

„Monseigneur könnyen léphetett volna be dicsőséges hadseregünkbe, ha — idegen névre.

szóló papírok beszerzése után — meg tudta volna hozni ugyanazt az áldozatot Franciaországnak, mint annak idején madame Melbának...*

A minék magyarázata a következő: Amikor Melba asszony, a világhírű és csodaszép énekesnő Franciaországban vendégszerepelt, az orleánsi herceg, akit hozzá gyöngéd kötelékek fűztek, leberetváltatta szakállát, hogy mint

lakáj követhesse az amerikai művészuőt abba az országba, amely őt ősei trónjáról és birodalmából száműzte.

Ha meg is valósulna a royalisták álma, Fülöp orleánsi herceg egyszersmindenkorra elvesztette a trónt. A francia nemesség sohase bocsáthatja meg a trónpretendensnek, hogy eserbe hagyta feleségét, — „la reine!” — és Franciaországot.

Bukarestből hazajött magyar ezredorvos.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Heteken át tartó roppant fáradtságos és küzdelmes utazás után ma Kolozsvárra érkezett Zbarcea Szilárd dr. román nemzetiségű magyar ezredorvos, aki legutóbb a székelyudvarhelyi tartalékkórházban teljesített szolgálatot és innen ment ki Bukarestbe, hogy az ott tartózkodó osztrák-magyar állampolgár állításköteleseket sorozza. A hazafias érzésű ezredorvos Bukarestben érte a hadüzenet, melynek megtörténte után őt azonnal letartóztatták és a rendőrségre vitték, ahol kapacitálni kezdték, hogy lépjen be a román hadseregbe, ahol azonnal ezredorvosi rangot kap. Zbarcea dr. azonban hallani sem akart arról, hogy ő Romániának tegyen szolgálatokat és ragaszkodott ahhoz, hogy engedjék haza, ami meg is történt. A kiváló ezredorvos napokat töltött a háborús Bukarestben és Czernin Ottokár gróf osztrák-magyar követtel együtt jött el a román fővárosból.

Egy újságírónak alkalma volt beszélgetést folytatni Zbarcea Szilárd dr. ezredorvossal, aki itt szolgálatra jelentkezett és aki bukaresti élményeiről az alábbi, különösen becses és értékes adatokat szolgáltatotta:

(A bukaresti sorozás.)

— A székelyudvarhelyi tartalékkórház parancsnoka voltam, amikor július hó 29-én távirati utasítást kaptam, hogy menjek Bukarestbe sorozni. A távirat átvétele után még aznap vonatra ültem és 30-án este fél 10 órakor megérkeztem az oláh fővárosba, amely egész normális volt és még ekkor senki sem gondolt arra, hogy egy hónap múlva ellenséges viszonyba kerülünk. A „Hotel Imperial”-ban szálltam meg és másnap megkezdtem a Bukarestben tartózkodó osztrák-magyar alattvalók sorozását, ami egész augusztusban simán ment. A román hatóságok mindenben segítségemre voltak és bármit kértem, a legnagyobb készséggel teljesítették. A városban a hangulat nyugodt volt, csupán a Bratianu-párt folytatta alattomos munkáját. — Augusztus 27-ikéig összesen 350 osztrák-magyar alattvaló hadkötelest soroztam be.

(A hadüzenet.)

— Augusztus 27-én, délután fél 4 órakor megjelent a sorozóhelyiségben két román hivatalnok és beállította a sorozást, azzal, hogy Románia hadat üzent a monarchiának. Mi természetesen a legnagyobb megdöbbenéssel vettük tudomásul a hírt, amely egész váratlanul érkezett. Délután még semmi rosszra se gondolva, fogtunk hozzá a sorozáshoz, fél négyre pedig már hadiállapotban voltunk. A sorozóbizottságnak báró Taxis volt az elnöke, aki mindvégig jelen is volt velünk.

— A hirtelen megszakított sorozás után azonnal hozzáálltak a követségen a fontosabb iratok elégetéséhez, ami sikerült is. Minden kényesebb okmány a tűz martalékául esett. Enn hazamentem szállóbeli lakásomra és hozzáálltam a csomagoláshoz. Málháimat ugyanis a követségi palotába akartam küldeni, de ezt már nem tehettem meg, mert alig hogy befejeztem a csomagolást és távozni akartam, megjelent nálam egy titkos rendőr és közölte velem, hogy le vagyok tartóztatva és menjek vele a rendőrségre. Felszólításának eleget tettem. Éjszaka fél 12-ig tartottak a rendőrségen, ahol átvizsgálták irataimat, megmotoztak és elvettek tőlem mindent, kivéve a feleségemtől kapott leveleket. Ennek megtörténte után elvitték a Bukaresttől távol eső Domnesoi nevű

katonai börtönbe, ahol már mintegy 360 osztrák-magyar alattvaló volt. A bánásmód ellen nem emelhettünk semmiféle kifogást, azt azonban megtették velünk, hogy kedd délelőtt fél 11-ig tartottak bennünket itt és ezen idő alatt mindössze egy kis hideg bablevest kaptunk. Ezenkívül semmit, se kenyeret, se vizet.

(Szabadon Bukarestben.)

— Kedden délelőtt fél 11 órakor a bukaresti rendőrség Rafael nevű magasabb rangú tisztviselője kikérdezett egy engem, valamint a többi ottlevő osztrák-magyar állampolgárokat. A kihallgatások megtörténte után szabadon bocsátottak azzal a megjegyzéssel, hogy igen különösnek tartják, hogy egy román nemzetiségű férfi idegen, ellenséges országnak tegyen szolgálatokat. Miután szabadon engedtek, megtiltották, hogy a konzulátusra menjek. A városban fesztelenül mozogtam teljesen egy hétig. Azt tudtam, hogy szemmel tartanak és figyelik minden lépésemet, de közvetlenül nem voltam korlátozva. Egy hét letorgása után megjelent nálam két magyarországi, kolozsvári ismerősöm, akik furcsa ajánlatot tettek. Az egyik ur egy kolozsvári ügyvéd, a másik pedig a kolozsvári „Economul” pénzintézet tisztviselője volt. A két kolozsvári ur kapacitálni kezdett, hogy lépjek be a román hadseregbe, teljesítsek szolgálatot Romániában, mivel a többi erdélyi román ezt már ugyis megette. A két kolozsvári áruló kilátásba helyezte, hogy belépésem után azonnal megkapom a törzsorvosi rangot. Természetesen, erről hallani sem akartam, hanem inkább aziránt érdeklődtem, hogyan lehetne gyorsabban hazaérkezni. Erre a nevezettek azt felelték, hogy ezt ne is merjem hangoztatni, mert komoly kellemetlenségem származhatik belőle. — A fenyegetéseknek azonban nem ültem fel, hanem továbbra is megmaradtam szilárd elhatározásom mellett.

(Az első reménység.)

Nemsokkal ezután két detektív jelent meg nálams határozott választ kértek tőlem arra nézve, hogy valóban haza akarok-e menni. A detektívek is kilátásba helyezték, ha Romániában maradok, hamarosan karriért fogok csinálni. A detektívek előtt megismételtem óhajomat és kijelentettem, hogy minden körülmények között haza akarok menni. Kértem a rendőröket, hogy erre nézve az engedélyt a lehető leggyorsabb módon adják át részemre. Másnap este 11 órakor megjelent nálam egy rendőrtisztviselő, aki Voniescu Romulusz által aláírt nyomtatott beszállítási engedélyt adott át nekem és közölte, hogy kedden, augusztus 5-én, reggel értem jönnek autóval és kivisznek a vasuti állomáshoz. A rendőrtisztviselő közlése nagyon megnyugtatót és boldog voltam, hogy hazajöhetek.

Kedden reggel fél 8 órakor megállott lakásom előtt egy katonai autó és azzal a vasúthoz mentem, ahol már 53 osztrák-magyar állampolgár várta a vonat indulását. Wodianer báró vezetésével felszálltunk és elindultunk Bukarestből. Besszarabián, Oroszországon, Svédországon és Németországon keresztül mentünk Bécs felé. Osiga nevű orosz állomáson nyolc napig tartottak fel bennünket. Ezen idő alatt valószínűleg diplomáciai tárgyalások folytak átengedésünk fölött. Románián keresztül a román külügyi államtitkár, Oroszországon keresztül pedig egész Tornóig egy orosz csendőrezredes kísért bennünket.

(A tüntető Bukarest.)

A mozgósítás elrendelése után Bukarestben mesterséges tüntetéseket rendeztek. A nagyobb utcákat lármázó tömegek járták be, elvették a királyi és szidták a monarchiát. Ezek a tüntetések azonban nem voltak őszinték, a tömegekben a nép sehol se jelent meg, mert a nép kedélyhangulata nyomott volt. Határozottan azt tapasztaltam, hogy a polgárság irtózik a háborútól és amikor a hadüzenet megtörtént, egyszerre borzalom vett erőt a komolyabb elemekben. Bukarest középületeit fellobogózták, de a magánházak nagy része zászló nélkül maradt. A megfizetett tüntetők bevették Marghiloman házának ablakait, ezután pedig a német követség elé mentek és megostromolták az épületet. A rendőrség ezt mind szó nélkül tűrte, nemkülönben azt is, hogy az utcákon idegen alattvalókat inzultáljanak.

(A bombázott Bukarestben.)

Bukarestben létem alatt a várost három Zeppelin-támadás érte. A Zeppelineknek a város fölött való megjelenése mindenütt leirhatatlan pánikot idézett elő. Beteges félelem vett erőt az embereken, akik nem tudták, hogy hová meneküljenek a félelmetes járművek ellen. A Zeppelin-támadások közül különösen a harmadik idézett elő rettenetes félelmet. Ez a támadás a hó negyedike és ötödike közötti éjjel fél 3 óra tájban történt. Az egyik bomba a csendőrségi laktanya épületére esett és hallosan szerint 15 embert mőgött és többet súlyosan-könnyebben megsebesített. A másik bomba a királyi palota mögötti kertbe esett, míg egy további bomba magánházakban tett jelentős kárt. Ezen az éjszaka a mentőkocsik folyton szaladgáltak és végül is katonai Vörös Kereszteseket küldtek ki a bombázás színhelyeire. Különösen nagy volt a rémület a királyi kertbe esett bomba miatt. Az első percekben ugyanis az a hír terjedt el, hogy a palotában tartózkodó személyek közül többet halálra sebesítettek a bombák, de később ez a hír nem nyert megerősítést. A csendőrségi épületben sokan áldozatul estek. Bukarestben az újabb Zeppelin-támadásoktól nagyon félnek és emiatt a tehetősebbek elmenekültek.

(Az első veszteségi lista.)

A hadüzenetet követő harmadik nap jelent meg az első román veszteségi lista, amely egy alezredes, öt tiszt és 150 katoná haláláról számol be, ezenfelül 15 sebesült tisztet és négyszázkilencven sebesült közkatonát tüntet fel. A veszteséglista megjelenése után a hangulat még nyomottabbá vált.

Bukarestben már az első háborús napokban megéreztek az élelmiszerhiányt. Kenyeret az üzletekben nem lehetett kapni, a liszt k boltokból eltűnt és az üzleteket az emberea formálisan megrohanták. Mindenki vásárolni akart, azonban csak nagyon kevesen lehettek abban a boldog helyzetben, hogy megrakottan térjenek haza. Az élelmicikkek árai hirtelen szökni kezdtek és a háborús állapotok rohamosan mutatkoztak mindenfelé. A piacon alig tudtak egy kis zöldséghez jutni, tej pedig egyáltalában nem volt.

(A Goga Oktáviánok.)

A román mozgósítás a hadüzenet napján már be volt fejezve. Az utolsó tíz nap alatt az összes tartalékos tiszteket távirati úton hívták be. A negyedéves orvoshallgató növendékeket segédorvosokká nevezték ki. Az erdélyi árulók, élükön Goga Oktáviánal, azonnal szolgálatra jelentkeztek, azonban csak frontmögötti teendőkkel bízták meg őket. A városból a kocsik és autók eltűntek, az üzleteket egymásután zárják be és a tehetősebbek menekülnek Bukarestből.

A Zeppelin-támadások hatása. Hágából jelentik: A Daily Mail most ismeri be első ízben a nagy katonai károkat, amelyeket a légi támadások okoztak Angliában. A károknál sokkalta súlyosabb — írja a lap — az, hogy a légi támadások miatt polgáraink megvédeése céljából nagy számú harci szolgálatra alkalmas embert, akikre a fronton nagyobb szükségünk volna, itthon kell tartanunk.

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.
Görögország az entente mellé állott.

Lugano. Az olasz lapok tudósítói jelentik: Venizeloszt Kaneában a nép nagy lelkesedéssel fogadta. Az egész lakosság, köztük tízezer felfegyverzett forradalmár, a kikötőbe ment Venizelosz elé. Az általános lelkesültség egy négyezer főből álló gyalogezredet is magával ragadott. Még nem tudhatni, hogy Venizelosz vajjon mit tervez. Igen sokan azt állítják, hogy rövidesen megjelenik Görögországban a reguláris csapatok és az önkéntesek kíséretében, hogy ideiglenes kormányt alakítson. Mások szerint pedig tudtul fogja adni a kormánynak, hogy azonnal rendelkezésre áll, mihelyt a döntés meg lesz. Közben a szalonikii ideiglenes kormány egy triumvirátust nevezett ki, mely Venizeloszból, Konduriotisból és Danglis tábornokból áll.

Zürich. Az angol jelentések szerint a patrisi helyőrség, mely eddig királyhű volt, hűségében ingadozik. Huszonöt tiszt Szalonikibe utazott. Kaolában a napokban véres zavargások voltak. Háromszáz aktív tiszt Szalonikibe utazott.

Rotterdam. A Daily Telegraph jelentései Athénből: A minisztertanács, amelyen a király elnökölt, nem döntött. A minisztertanács később elhatározta az ententehez való csatlakozást.

Lugano. Az olasz lapoknak jelentései Athénből: A semleges Gunariszpárt legutóbbi értekezletén semlegeség feladása mellett döntött.

Athén. Az Havas-ügynökség jelentései Kaneában Zuridis volt képviselő üdvözölte Venizeloszt, hangoztatva és kérve, hogy Venizelosz alakítson kormányt Konduriotisszal és álljon élére a nemzeti védelemnek. Venizelosz kijelentette, hogy felhívást küldött a királynak, felkérve őt, hogy hallgassa meg népe kívánságát. Venizelosz ezután csapatszemlét tartott. Rendzavarás sehol sem történt.

Hága. A külügyminiszterium közli, hogy a brit kormánynak szeptember tizenhatodiki értesítése szerint az Egei-tenger bolgár partvidékét a görög partvidéktől a Struma torkolatáig blokk alá vették.

HIREK.

LEGUJABB.

Érkezett reggel 3 órakor.

Budapest. A katonaképviselőket értesítették arról, hogy ha a főrendiház elnapolta magát, királyi rendelet jelenik meg, amely a katonaképviselőket csapattesteikhez szolgálattételre behívja.

Szófia. (Hivatalos.) Macedonfront. A Florina-völgyben tüzerharc. Kaimukealánál ágyúzás után éjjel hevesen támadtak. Visszavertük ellentámadással. A Moglenica-völgy: A legjelentősebb lövészárkvonalat elfoglaltuk. A Vardarnál és Struma-fronton gyengébb tüzerharc. Román front: A Dunamentén nyugalom. A Fekete tenger partján orosz hadihajó nyolevan pereig bombázta Kapladiakeny falut, de sikertelenül.

Ma reggel nyole órakor egy délről jövő ellenséges repülő megjelent nagy magasságban Szófia fölött. Két kis kaliberű bombát dobott le. Egy utcaseprőt, két lovat megölt. Asszonyok és gyermekek sebesültek meg. A kár jelentéktelen. A nagy gyorsaságban repülő repülőgép repülőinktől üldözötve északi irányban elmenekült.

Budapest. A román vezérkar jelentése szeptember huszonhetedikéről: A Kelemen és Görény hegységekben harcok, Nagyszeben-től délre, valamint a Zsil völgyben heves harcok vannak folyamatban. Csapatunk az ellenséget megtámadták és visszavetették és az teljes sietséggel északi és északnyugati irányba vonult vissza. Két tisztet, száz közembert elfogtunk, két gépfegyvert zsákmányoltunk. Délifront. A Dunamentén tüzerharc, a Dobrudzsában nyugalom. Huszonhatodikán ellenséges repülőgépek nappal Bukarestre és a délre fekvő falvakra bombát dobtak le. Néhány asszonyt megöltek. Huszonhetedikére virradóra Zeppelin gyújtóbombákat dobott Bukarestre. Két kisebb tűz támadt, ezeket gyorsan eloltottuk. Néhány halottja volt a bombavetésnek. A Zeppelint elűztük. Toplica vidékén az ellenséges repülő leszállásra kényszerítettük.

— Este kilenckor. A középkorban, régi kis szepességi városokban szoktak volt pénzes cipcer urak, gazdag iparosok, utazó kereskedők, hogy alkonyatkor, midőn az ódon városháza tornya nyolest kongatott, bezárták a vasrötes nehéz kapukat. Azontul aztán se ki, se be. Akkoriban érthető is volt ez a visszavonulás és félelem. „Az én házam: az (n váram” — jelszó uralkodott. A házak mindenike egy-egy megerősített vár volt, félni kellett töröktől, tatártól, utszéli betyártól, német ellenségtől, vad cseh banditáktól. Helyes cselekedet volt a vaspántos kapukat bezárni a vasrostélyos alakokat belakolni. De azt szeretném megtudni most, hogy mitől félnék ma Aradon a háziurak. A törökök és a németek derék szövetségeseink lettek, az utszéli betyárok kipusztultak, vagy a frontra kerültek, a Giskra cseh banditáit is messzeség födi el tőlünk: miért zárják hát be Aradon kilenc órakor a kapukat. Mit akarunk a szegény portájuktól? A kapupénzre utaznak-e? vagy titkokat zárnak el a paloták mélyén? Ki tudná megmondani? Legfeljebb a rendőrség, amelynek talán még is volna valami beleszólása ebbe a dologba. Vagy a hivatalok időszámítása szerint elérkeztünk már a zordon tél kapujához? Ha igen: sziveskedjenek erről minket, tájékoztatlanokat is, értesíteni.

— **Kitüntetés.** A király megparancsolta, hogy az ellenséggel szemben kitünő szolgálataért, Hammer János 33. gyalogezredbeli főhadnagynak a legfelsőbb dicséző elismerés újlágot tudtul adassék.

— **Olaszok óriási hajóvesztése.** Génuból jelentik: Nagy izgalmat okozott nyole olyan gőzös elmaradása, melyeknek megérkezése már régen esedékes lenne. A génuai sajtó megállapítja, hogy augusztus vége óta az olaszokat a Földközi tengeren ért hajóvesztései rendkívüli módon megnövekedtek.

— **A harcúterem talált térképek.** Az Aradon megjelenő „A Hadsereg” képes katonai folyóirat közli: A hadseregfőparancsnokság elrendelte, hogy a harcúterem talált ellenséges katonai és egyéb térképek föltétlenül a hadsereg, illetve önálló hadtestparancsnokságoknak beszállítandók. Különösen fontos térképért a megtalálónak 10 koronáig terjedhető jutalomdíj fizethető. A találati tárgy fontosságát és kifizetendő jutalomdíj nagyságát a hadsereg, illetve önálló hadtestparancsnokság (szállásmesteri hivatal a hírszerző állomással egyetértőleg) álla-

pitja meg. Esetleg a mögöttes országrészben előkerülő ilyenmü térképek is ide felterjesztendők.

— **D'Annunzio boszut áll Velencéért.** Zúriehből jelentik: Rudyard Kipling angol író az olasz frontra érkezett. D'Annunzio ismét felvette magát az egyik repülő osztagba, hogy részt vehessen Velence bombázásának megboszulásában.

— **Segítsük a menekülteket.** Az Erdélyi menekültek segélyezésére ujabban a következő adományok érkeztek Kintzig János főispán hivatalába: Váradi Török Andor 100, „T” 100, Verner Sándor tanító 5 korona. — **Kérelem a közönséghez!** Ujra és újra fordulunk Arad város közönségének emberszeretetéhez, mivel most jönnek a legnyomorultabb menekülők, kik már 3-4 hét óta vannak uton és mindenből kifogytak. Hálásak a legelviseltebb ruháért, legyen akár felső ruha, akár fehérnemű. Kérünk tehát bármilyen férfi-, női- és gyermek holmit, törülközőket, zsebkendőket a **Nővédelmi Hivatalba**, — Csanádi takarékpénztár épületében, Maresch mellett — küldeni, hol azokat meleg köszönettel veszi át a hivatal vezetősége. Ujabban a következő adományok érkeztek be: Arad-Csanádi Takarékpénztár 200 korona, Arad Csanádi Egyesült Vasutak 500 korona, Baross Boriska 100 korona, gróf Károlyi Gyuláné 1000 korona, Kintzig Jánosné 50 korona, Fábry Sándor dr. 50 korona. Azonkívül Balassa Györgyné cipőt, ruhaceműt, gyümölcsöt, melyekért halás köszönetet mond a menekültek nevében a hivatal vezetősége.

— **A Központi-szálloda népszerűvé vált méndül.** A rendkívüli hadiállapot a sok kellemetlenség mellett nem egy üdvös szokást hozosít meg nálunk is. Németországban már régen bevezetett dolog a menü-rendszerű étkezés. Nálunk eddig csak társasbédék, lakodalmas és más alkalmaknál vették igénybe, pedig nemcsak a vendégre nézve előnyösebb, amennyiben megkíméli őt a rendszeren kellemetlen választástól, hanem gazdasági szempontból sem csekély jelentőségű, amennyiben az éttermek tulajdonosai nem kénytelenek a bizonytalan számú vendégek részére számtalan választékú étkek előállítására. E helyes étkezések előnyeit a németek már régen felismerték. Örömmel látjuk, hogy ujabban időben nálunk is kezd e szokás tért hódítani. Így például a Központi Szálló ujonnan megnyíló télikertjében mind több azon vendégeknek száma, akik a 3 és 5 fogásos menük között választva étkeznek s amennyiben áruk csupán 3-5 kor. Érthető a vendégek teljes megelégedése.

TÖRVÉNYKEZÉS.

Betörő cirkuszigazgató.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Jelenek Ferenc 50 éves volt cirkuszdirektort egy óriás természetű, marcona horvát fogházor kísérté tegnap végig a nagyváradi törvényszéki palota folyosóján. Az egykedvűen esüdes fegyverből senki se nézte volna ki, hogy ő a híres horvátországi lepoglavai bandita, akinek a viselt dolgai egykor az egész monarchiát foglalkoztatták.

Varasd vármegyében, a várszerűen kiépített lepoglavai fegyháznak sok esztendő óta a lakója volt már Jelenek Ferenc. Nagyon vigyáztak rá, mert már négy fegyházból szökött meg. Mégis sikerült kijátszani az örök figyelmét és felbontással kimenekülni.

1915. év őszén bujt elő a horvát földön, becsöppenne a háborus világba, amelyről semmit se tudott a fogház falai közt. Észak városában ráfogták, hogy orosz kém, elakarták fogni, alig birt menekülni. Átszökött Magyarországra és azóta itt garázdálkodott. Lopásokból, utonalkásokból tartotta fenn magát, végre Borosjenő községben elfogták. Ott is kérték nézték, azért vették üldözöbe.

Jelenek hamis nevet mondott be, mert különben azonnal utnak indították volna Lepoglava felé. Így a borosjenői rendőrség vette őrizetbe a községházán. Természetesen Jelenek F.-nek igen könnyű dolog volt megszöknie, emlékül elvitt egy bárdot is a községházáról. At-esapott Biharmegyébe, itt munkálkodott, lopott, fosztogatott. **Máriaradna** községben fogták el, még pedig úgy, hogy megint orosz kémnek nézték. Szerencsétlenségére felismerték benne a borosjenői szökevénynt, csakhamar kideríttek a

APOLLO

SZINHÁZ.

Legközelebb bemutatásra kerül az
„ARANY”-sorozat első filmje:

TRILBY

Georges u Maurier regény-filmje 5 felv.
A címszerepben: CLARA KIMBALL-YOUNG.

lepoglavai viselt dolgai is azzal együtt, hogy már 15 esztendőt töltött a legkülönbözőbb fogházakban. Három esztendeje volt még hátra a rabságban, amikor megszökött kendőket, tárcákat, apróbb holmikat találtak nála.

Lepoglaváról kísérték Nagyváradra. Az izmos, hatalmas ember derülten és tréfásan felelgetett Palánkay Károly elnöklő bíró kérdéseire.

— Cirkuszdirektor voltam, atléta és erőművész. A szökésem után bejártam az egész monarchiát Triesztől Bukovináig. Őszintén bosszankodott azon, hogy mindig és mindenütt kémnek tartották. Azért, mert az ember megugrik a fegyházból, nem kell a legrosszabbat gondolni róla, méltatlankodott. Lopással vádolták s mindent tagadott és az ellene felhozott bizonyítékokat a körülmények szerencsétlen véletlénnek tulajdonította.

Tíz havi börtönrre ítélték. Jelenek Ferenc megnyugodott ebben, tudomásul vette azt is, hogy csak azután kerül a börtönbüntetésére a sor, ha leüli a hátralevő három fegyházi évet Lepoglaván.

TANÜGY.

(—) Iparos inasok rajzoktatása. Azoknak az iparos inasoknak a rajzoktatása, akik Simonffy Aladár igazgató-tanárhoz vannak beosztva, október hó 1-én, vasárnap a fa- és fémpipari iskolában megkezdődik. Felhívom az oda beosztott tanulókat, hogy az ottani rajzórákat pontosan látogassák.

(=) A római katolikus polgári leányiskola megnyitása. A Miasszonyunkról nevezett iskolánővérek vezetése alatt álló római katolikus polgári leányiskolában holnap lesz a beiratások utolsó napja, de, mert a létszám már a hónap elején csaknem egészen betelt, a még ezután jelentkező növendékek csak nagyon kevés számban vehetők fel. A tanítás az intézetben október 2-án kezdődik; az ünnepélyes Veni Sancte pedig 1-én lesz a minoriták templomában. Az új intézet igazgatójává a eszneri püspök Nieszner M. Calasanczia nővért nevezte ki, a püspöki biztosi teendőket pedig a püspök ur öhajára dr. Lakatos Ottó minorita rendfőnök látja el.

Kalend
Fog-Krém 90 Fillér

NEMZETI SZINHÁZ

Aradon, 1916. szeptember 30-án szombaton:

Megnyitó előadás.

A) Bérlet.

Magnás Miika.

A) Bérlet.

Operette.

Kezdet 8 órakor.

A szerkesztést felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:

Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közöltékért nem vállalunk felelősséget.)

Hoffmann meséi.

ARADI KÖZLÖNY

1916. évi október hó 1-től új előfizetést nyitunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:

Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 " — "
Negyed évre	7 " — "
Egy óra	2 " 40 "

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 " — "
Negyed évre	8 " — "
Egy óra	2 " 80 "

Tessék mutatványszámot kérni.

79—19 6. végrh. sz.

Árverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi kir. járás-bíróságnak 1912. évi Ljs. II. 1210/3. számú végzése következtében Dr. Németh János ügyvéd által képviselt Pankotai népk. r.-t. javára 1430 korona s jár. erejéig 1913. évi február hó 24-én foganatosított kielégítési végrehajtás után le- és felülfoglalt és 1160 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: szarvasmarhák nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a borosjenői kir. járásbíróság 1912-ik évi V. 1060. számú végzése folytán 716 kor. tökekövetelés, 1430 kor., ennek 1912 évi márc. hó 23. napjától járó 8% kamatai, 1/2% váltódíj és eddig összesen 269 kor. 80 fill.-ben bíróilag már megállapított költségek erejéig, Doroszlófalván adós lakásán, hova vendék alulírottal a községházától indulnak, leendő megtartására 1916. évi okt. hó 16-ik napjának d. e. 1/2. órája határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az árverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglalták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cikk 120. §. értelmében azok javára is elrendelhetik.

Kelt Borosjenőn, 1916. évi szeptember hó 24. napján.

Nagy,

5115 kir. bírósági végrehajtó.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppe” folyadék és „Peppe” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppe folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppe hintőpor 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat nyertek

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájfüveget desinfectálja, utólag igen kellemes. Ára egy porcelán-velenceinek 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy raktára:

HAJÓS ÁRPÁD

Gyógyszertára Arad, Andrásy-tér 22. sz. (Megyeházzal szemben.)

A szépségápolás titka a felhasználott szépítőszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szépítő különlegességei

mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat.
Rozsnyay Serail arc-enőcse. Kis tégl. 1 kor. Nagy tégl. 1.80 k.
Rozsnyay Serail crémje nappali használatra. Egy tégl. ára 1 korona 50 fillér.
Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 1 kor. 50 fill.
Rozsnyay Serail Arcpora. Lehető finomságu. Crém, fehér, rózsás és tejszínekben. Egy dob. ára 1 korona 50 fillér.
Kiváló finom illatszerek. Gyöngyvirág, Ibolya, Lila, du bel, orgona. Citrus rózsa, Serail. Uvage 1 kor. 50 fillér.

Kapható a készítőnél:

Rozsnyay Mátyás Gyógyszertárban Arad, Szabadság-tér.

URANIA SZINHÁZ.

3447

Szombaton és vasárnap

FRANZESKA BERTINI, az „Odette” főszereplőjével:

A kaméliás hölgy.

Dráma 6 részben. Irta: Dumas.

Számozott jegyek d. u. 2-től a mozi irodájában válthatók.

Magyar királyi államvasutak üzletvezetőség: Arad.

18951—1916. szám.

Versenyfárgyalási hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános írásbeli eljárás versenyfárgyalást hirdet a Gyorok—Ménas állomáson létesítendő utfelújító falazati munkáinak stb. előállítására.

Az építéshez szükséges anyagok közül a szénasakat, a falazó téglát és a váltóállító bódé homlokzatainak kiképzéséhez szükséges géptéglát (vagy keresztmetszeti téglát, vagy iszapolt és szárazon sajtolt téglát) továbbá a cyklop falazáshoz szükséges terméskövet, a teljes falazathoz a terméskövet, a meszet oltott állapotban, a cementet, valamint az esetleg szükséges ócska vágott vassíneket a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége adja, ellenben a többi építési anyagot és a kő helyett műkő alkalmazása esetén ez ehhez szükséges összes anyagokat is elsőrendű minőségben a vállalkozó köteles adni és szállítani. Szállítási és utazási kedvezményt sem árakra, sem személyeknek a magyar királyi államvasutak nem nyújtanak. Az építési anyagok közül az építési homok és betonkavics az építés színhelyétől igen közel levő bányákban szerzendő be.

Az ajánlati minta, a pályázati feltételek, a szerződés és a költség-számítások a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége pályafentartási osztályában (II. osztály) 6 koronának az aradi üzletvezetőségi gyűjtőpénztáránál való lefizetése mellett a hivatalos órák alatt, délelőtt 8 órától délután 2 óráig bármikor beszerezhetők, vagy írásbeli megkeresés mellett, a megfelelő összegnek postautaványon ugyanoda töltött előzetes megküldése után, királyi postán is megkaphatók.

Ugyanitt megtekinthetők a rendelkezésre álló tervek és egyéb adatok is, továbbá megtekinthetők a murkák és szállítások kiadására vonatkozó feltétlfüzet általános határozatai, az épületek leírása és részletes feltételek is, melyek a magyar királyi államvasutak igazgató-ágának nyomtatványárából megszerezhetők. Az ajánlat egy koronás okmánybélyeggel, az ajánlat mellékleteit képező, úgy mint a pályázati feltételeket, a szerződést és költség-számításokat pedig ilyen-kint ugyancsak 1—1 koronás okmánybélyeggel ellátva és az ajánlat-hoz fűzve, lepecsételt borítékban, a következő felirattal: „Ajánlat a 18951—1916. II. sz. versenyfárgyalási hirdetési alapján a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége Gyorok—Ménas állomáson létesítendő utfelújító előállítási munkáira” ke. benyújtani, vagy postán beküldeni és pedig legkésőbb 1916. évi október hó 10-én déli 12 óráig az aradi üzletvezetőség általános osztályának (I. oszt.) főnökéhez (II. Vilmos császár-tér 8. sz., I. emelet, 15. ajtó szám.) Az ajánlatok benyújtására kitűzött határidő leteltével a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége I. osztályában azonnal felbontatnak.

Az ajánlatok benyújtását megelőző napon, vagyis 1916. évi október hó 9-én déli 12 óráig a pályázónak az ajánlat szerinti vállalati felkerekített összeg 5%-át, mint bánatpénzt a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségének gyűjtőpénztáránál hivatkozással a hirdetett versenyfárgyalás számára akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban kell letenni, mely bánatpénz esetleg posta útján küldhető.

Azok a felek, akik a postatakarékpénztár csekk és clearing forgalmában bent vannak, letehetik a bánatpénzt a postatakarékpénztár útján is. Az ajánlatban a bánatpénz letételének megtörténtét meg kell nyany említeni, de az erről nyert letétjegyet nem szabad csatolni.

A bánatpénzt az ajánlat-hoz sem szabad csatolni, mert az ilyen csatolt összeg bánatpénzzel el nem fogadható.

Az itt felsorolt feltételektől eltérő, vagy szabálytalanul kiállított, az ajánlattevő, vagy meghatalmazotja által alá nem írt javított, vagy vakart szövegű, pecséttel le nem zárt, sértett borítékba helyezett, a kitűzött határidő után érkezett, pótdólg vagy esetleg táviratilag tett és oly ajánlatokat, melyeknek előírt bánatpénzét előlegesen le nem tették, figyelembe nem vesszük.

Oly ajánlattevők, kik a pályázatra kiírt munkák teljesítésére törvényes képesítéssel nem bírnának, kötelesek ajánlatukban ily képesítéssel bíró megbízottat megnevezni és annak képesítését és megbízhatóságát igazolni, amennyiben pedig az ajánlattevők a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségével üzleti összeköttetésben még nem álltak, illetőleg előtte ismeretlenek, már az ajánlat benyújtásakor és pedig az illetékes kereskedelmi és iparkamara bizo-

nyltványával tartoznak megbízhatóságukat és szállítóképességüket igazolni.

Különböző ajánlataik a „Közszállítási Szabályzat” 28. §. c) pontja értelmében figyelembe nem jöhetnek.

Arad, 1916. szeptember hóban.

Üzletvezetőség.

(Utányomás nem díjaztatft.)

Értesítés!

Az „IBOLYA DORÉ”

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-crem egy tégely K 1'50, Ibolya Doré-szappan 1 darab K 1'50, Ibolya Doré-tej 1 üveg 1'50, Ibolya Doré-hőlgypor 1 doboz K 1'50.

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely haját vagy bajuszt a legesebb állandó fekete színre lehet festeni, anélkül, hogy a színt le lehet mosni,

Hajfestő

a „Melogen”. Ára 2'40 korona.

Szörvestő-Deplitor. E kitűző, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmazatlan szőreit aro, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt kiválóan eltávolítható. — Ára utasításnál 1 korona.

A fenti szerkezetek kap-
batók a készítőnél **Hajós Arpád** győgy-
házában
ARAD, Andrássy-tér 22. sz.
Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közköztérés számára.

„EOS”

tiszta zsiranyagból készült

cipőtisztító

megint kapható minden színben

1 doboz 90 fillér

CIPŐTÖZSDE

Andrássy-ut 22. :-: Telefon 10—44.

Használt ólom

megvételre kerestetik.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját szavak szerint számoltjuk.
Minden szó hirdetés ára 6 fillér. Vas-
tagabb betűkkel 12 fillér.
A vastagabb betűkkel kívánt szavakat
választással kell jelezni.
A legkisebb hirdetés ára 30 fillér.
Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.
Hirdetéseket délután 4/5 óráig ve-
szünk fel.
A kiadóhivatal fenntartja magának a
jogot, hogy az olyan apróhirdetéseket,
amelyek tartalmánál fogva eredeti alakjában
nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

„Magyarongyök”

Kívánt helyen levelek van. 5122

Helyük intelligens uriember

ismerkedne meg tisztességes szándékból
tisztességes úri aszeronykával, mivel unal-
mas órát kellemesen eltöltendő. Levelet
lapba jelezve „Egyedül unalmas az élet”
jeligére a lap kiadóhivatalába kérek. 4007

Ellátás.

2-3 középkorú

tanulót teljes ellátásra kívánok Vörös Fe-
renc. Bővebbet Aulich Lajos-n. 7/d., vagy
Förny-utcai kosárműve (Gróf Nádasdy-
ház.) 5118

Alkalmazást keres.

Okleveles óvóné

nagyobb gyermekek mellé ajánlkozok,
vagy irodai alkalmazást keres. Cím Fácán-
utca 5. szám. 5118

Irodai munkában

jártas nő alkalmazást keres, esetleg úr-
lelben is. Cím a kiadóhivatalban. 5120

Megbízási.

Úgyes kisasszony, éves bizonyítványokkal,
gyermek mellé vagy házi kisasszonyként
ajánlkozok. Holländer Alfrédnél, Luther-
utca 2. 5121

Intelligens középkorú

nő, ki a magyar német és román nyelvet
beszéli, magános or vagy uronál házi-
vezetőnő állást keres. Cím a kiadóban 5106

Alkalmazást nyer.

Nyomdász-tanulónak

felvétetik két fia, kik a 14. évet betöltöt-
ték és legalább 6 osztályt végeztek. Bő-
vebbet a kiadóhivatalban.

Lakást keres.

Két-három szobás

butorozott, vagy butorosan szobát ke-
resek a színház közelében. Ajánlatokat az
ár megjelölésével „Distingvált” címen a
kiadóba kérek. 6000

Kiadó lakás.

Három utcai

A udvari szobából álló II. emeleti lakás,
Aradssy-tér 8. sz. alatt azonnalra ki-
adó. Bővebbet a házfelügyelőnél.

Üzletek.

Jómeneteli üzlet

A város legforgalmasabb helyén eladó.
Cím a kiadóhivatalban. 5109

Cukrászda.

Igen jól jövedelmező cukrászda, főközlé-
tel, visszavonulás miatt eladó, esetleg
megfelelő értékű házzal átvehető. Bő-
vebbet Varga cukrász, Szabadság-tér. 4817

Vétel és eladás.

Könyvü Intézkedni

használt, egylogata, megvételre keres-
tik. Cím a kiadóhivatalban. 5117

„Ecs”

cipőtisztító ismét kapható. Cipőtisztító,
Andrássy-ut 22. Telefon 10-44. 5427

Ut buterkitel!

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók,
hitelképes egyéneknek kölcsön. és részlet-
fizetésre szállítok Garai Károly bei. cég
utorizálásában Aradon, Asztalos Sándor-
utca 5. sz. 391

Kész szedett tölgymakkok

veszek, valamint tölgymakkos területeket
is bérelek. Ugyancsak álliam több cséplő-
géparnikura és szántásra alkalmas ma-
gánjáró eladó. Goldis Kornél, Nadab. 4577

Egy allg használt

„Puh” motorkerékpár kosáruccsal eladó.
Cím a kiadóban. 5066

Vadászfegyver

kétesövű Lancaszer dísznöbörökben, két
automatikus golyós Winchester célzó-
fegyver, a régi fegyverek eladók. Ertekezni
lehet Parányi-utca 14. sz. a házmester-
nél. 5109

Tűzifa-eladás.

Az Acsoy. alvával erdőüzletet megkezdő
tűzif termékeinek eladását. Selejtmentes
bükkszárs és dorongfa. waggontelepekben
megrendelhető az Aradi és Csánádi Egyesült
Vasutak erdőüzletvezetőjénél, Arad. Jó-
sef főherceg-ut 22. (6)számt. 4366

Zöld ünnepi imakönyvek

kaphatók Pichler Sándor papir-
kereskedésében és könyvnyomdá-
jában, Szabadság-tér 1. Telefon
302. sz. 611

Gyógyászat.

Hehs Vasas ebimbern.

Suvaron szer vérzegényesség, sápkór, sző-
düles, a vérzegényeségből eredő ideg-
bajok, étvágytalanság, gyomorbántalmak,
láz, általános gyengeség ellen. Paratlan
vértisztító és vértápláló biztos övszer ma-
lárius fertőzések és minden fertőzőből
eredő meg-betegedés ellen nagy felhő-
telnek, mint gyermekeknek. Ára 2-68 kor,
Hehs gyógyasztár, Földes gyógyasztár. 12

Különbéle.

Muszt

vásárlást elvállalunk nagyban vevők ré-
szére. Hordókról, pincékről gondoskodunk.
Muszt keresletét és szállítást: uszközöljük
a muzkamagyaródi hegyeken. Megbízási
elfogad: Dumitru Tivadar és Társai,
Muzska. 5116

Legtökéletesebb

étrompótló a Citrom-szőrp fél és egész
kilo üvegekben, ára kilónként 3 korona.
Eredeti szepeosói irias gyümölcsből ké-
szült hegyi málnaszőrp fél és egész kilo
üvegekben, kilónként 8.60 korona Földes
gyógyasztár, Hehs gyógyasztár. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek
a Messenger-boy Irodában, Deák Ferenc- u.
8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

Szörmek.

rubaneműk, szőnyegek megóvására aján-
lunk melykeveréket 40 és 60 filleres
csomagokban. Legfinomabb resublimált
Naftalin kilónként 1 kor. 30 fillér. Rovar-
por szóró dobozban 20, hádozodoban 30
és 60, üvegekben 30 és 60 fillér. Patschul
levelet kilónként 3.50 K. Földes gyógy-
asztár, Deák Ferenc-utca. Hehs gyógy-
asztár, Batthyányi-utca. 12

676—1916. g. sz.

Arlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági
széke az Arad város közönsége
részére 1917. évben szükséges ke-
fektőtárunk szállítása iránt folyó
év október hó 9-én d. e. 10 órakor
arlejtést tart.

Bánatpénzül letendő 100 ko-
rana készpénzben, vagy elfogad-
ható értékpapirokban.

As arlejtésen csak írásbeli aján-
latokkal lehet résztvenni.

As írásbeli ajánlatok lezártan
az arlejtés megtartása előtt nyuj-
tandók be s csak akkor vételnek
figyelembe, ha azokhoz a bánom-
pénznek a városi pénztárban tör-
tént befizetését igazoló letétjegy

mellékelve van s ha az ajánlatot
tevő kilelenti, hogy az arlejtési
feltételeket ismeri és elfogadja.

As arlejtési feltételek a gaz-
dasági tanácsnok urnál az arlejt-
ést megelőzőleg is megtekin-
tethők.

Arad sz. kir. város gazdasági
székének 1916. évi szept. hó 25-én
tartott üléséből.

A gazdasági szék.

8074—1916. pm.

Pályázati hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvény-
hatóságánál a folyó évi október
hóban megtartandó rendes havi
közgyűlésen választás utján be-
töltendő és a városi fizetési táb-
lázat XL fizetési osztály III. fo-
kozatába sorozott irodai segéd-
tisztii állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat, kik ezen
állást elnyerni óhajtják, hogy az
1888 évi L. t.-e. 19. §-ának má-
sodik bekezdésében e írt képesi-
tésüket igazoló okmányokkal fel-
szerelt, valamint a város szolgál-
latában nem állók egészségügyi álla-
pójukat igazoló tisztii orvosok bi-
zonyítványai felszerelt kérelmei-
ket hivatalomhoz f. évi október
hó 10-ig besárolag nyujtják be.

Arad, 1916. szeptember 26-án.

Variassy, polgármester.

Magyarád

hegyközségben az általános

Szüret

f. évi október 9-én
veszi kezdetét, de indokolt
okoknál fogva előbb is.

Magyarád hegyközség
előjárásága.

5116

679—1916. g. sz.

Arlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági
széke a város részére 1917. évben
szükséges kötél és kender áruk
szállítása iránt folyó év október
hó 9-én d. e. 10 órakor arlejtést
tart.

Bánatpénzül letendő 100 kor.
készpénzben, vagy elfogadható
értékpapirokban.

As arlejtésen csak írásbeli aján-
latokkal lehet résztvenni.

As írásbeli ajánlatok lezártan, az
arlejtés megkezdése előtt nyujtan-
dók be s csak akkor vételnek
figyelembe, ha azokhoz a bánom-
pénznek a városi pénztárnál történt
befizetését igazoló nyugta mellékel-
ve van, s ha ajánlatot tevő kije-
lenti, hogy az arlejtési feltételeket
ismeri és elfogadja.

As arlejtési feltételek a gazda-

sági tanácsnok urnál az arlejtést
megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági
székének 1916. évi szept. hó 24-én
tartott üléséből.

A gazdasági szék.

Jótállás

Törvényesen védve.
Neitter Oszkár
szaggyógyászati ny. (székfű) és fajbaromfi-
tanácsnok szaggyógyászati tanácsnok

„Patkányin”

patkányirtó szer. (nem mérge) mely emberre és házi
állatokra nem ártalmas és 1 doboz ára 2 K
100ml minden más irtószert,
mely elegendő körülbelül 60 patkány irtásához. —
Mindem adaghoz használati utasítás van mellékelve.
A biztos eredményért jótállás. Ismeret és prospek-
tus, melyben le van írva, hogy különböző gazdaság-
ban hány adag használandó. Kérésre ingyen küld a
Patkányin gyár vezetője Szaggyógyászok. 4142

Telefon szám 242.

Villamos zseblámpa elemek.

Volfram égők kaphatók

Kalmár József

cégnél Arad, Salacz-utca 2. szám.

A 16-tól legforgalmasabb helyén
Andrássy-tér 8. számú

üzlethelyiség
szennelése

kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadó-
hivatalában, Jósef főherceg-ut 22.

Millió

rekoldat. barai, stuydkéandis terok-
barai, fialasztó és göröcsé kőszögés
elica 2 222

Kaiser-féle mellpasztillát

3 „Fenyőjegygyel”
6950 bizonyítvány orvosoktól és
magánemberek elismerő le-
vele a legjobb ajánlás a
biztos sikerre és közkedvelésre. —
Egyetlen hasonló készítmény sem tud
ilyen hatást elérni. Különösen kele-
mes és jóízű cukorka. — 30, 50 és 60
filleres dobozban.

Kapható:
Bakoly Sándor, Halmé Arad, Guteri Pál-
das Nelemer, Brenner Pál, Ring Lajos,
Boronyai Mátya, Vajtek Kálmán, Kruba
Géza, Berger Gyula, Valéria György,
Hehs Vilmos, Gőz Károly, Bernát János,
Kárpát János, gyógyasztárakban, Vajtek
és Welss gyógyszer, Hansz Nestor, dro-
geria, Turók A. és Társa „Angyal” droge-
ria Arad, Stodolai Dező gyógyszerára
Ujzard, Zombory János gyógyszerára
Ujzard, Adler Lajos Gyula gyógy-
szertára H.-Pécska, Ors Bossé Pankola,
Tafelri Károly gyógyszerára Elek,
Krausz Elek gyógyszerára Glogovsz
Zsigmond Gyula és gyógyszerára
Lippa, Bakóly Zoltán gyógyszerára
Csörmen, Bauer Károly gyógyszerára
Keremes, Borim János gyas. Pécska